

RECENZIE

SIMON, Attila: *TELEPESEK ÉS TELEPES FALVAK DÉL SZLOVÁKIÁBAN A KÉT VI-LÁGHÁBORÚ KÖZÖTT.* (Osadníci a osadnícke dediny na južnom Slovensku medzi dvoma svetovými vojnami.) Somorja : Fórum Kisebbségkutató Intézet 2008, 286 s.

Maďarskú kritiku 1. čs. pozemkovej reformy obohatila najnovšie monografia na Slovensku žijúceho historika a pedagóga maďarskej univerzity Jánosa Selyeho v Komárne Attilu Simona, ktorú v meste Somorja (!), inak Šamoríne, vydal v roku 2008 Inštitút pre výskum menšiny (Fórum Kisebbségkutató Intézet).

Ešte skôr, než sa budem podrobnejšie zaoberať uvedenou knihou, bude možno užitočné uviesť niekoľko viet o prístupe maďarských autorov k téme. Je veľmi dobre známe, že československá agrárna reforma, ktorá sa od samého začiatku vyznačovala nielen významnými hospodárskymi dôsledkami, ale aj demokratizačnými, kultúrno-výchovnými a aj obrannými aspektmi, vyvolala takmer okamžite aj rozhodne odmietavú reakciu Nemcov a Maďarov. Realizácia pozemkovej reformy prvou ČSR bola jedným z najviac propagandisticky využívaných protičeskoslovenských argumentov už u súčasníkov, jej kritika sa opakovane objavovala u politikov, publicistov, národohospodárov i historikov, a jej odsudzovanie nikdy neustalo a trvá vlastne až dodnes. V maďarskej publicistike i v prácach odborníkov rôznych vedných disciplín táto téma po roku 1989 mimoriadne ožila a aj v súčasnosti je častou témou prác historikov ako v Maďarsku, tak aj medzi príslušníkmi maďarskej menšiny na Slovensku. Väčšina autorov opakuje argumentáciu dobových maďarských politikov aj vrátane vtedajších propagandistických útokov, pričom sa len málokedy usiluje aj o objektívnejší pohľad a pochopenie širších súvislostí tohto aspektu (česko-) slovensko-maďarských vzťahov. Maďarskí historici úplne ponechávajú stranou demokratizačný, strategický a obranný aspekt pozemkovej reformy, prínos podlomenia výnimočného politického a sociálneho postavenia aristokratov a veľkostatkárov aj pre širšie vrstvy maďarského ľudu na Slovensku, kritizujú len údajnú československú snahu o narušenie „kompaktných“ maďarských území. Vôbec si nevšímajú pozitívne stránky reformy a zväčša mlčia aj o tom, že pre tieto vrstvy bola charakteristická od samého začiatku aj ničím nespútaná nenávisť voči ČSR a túžba po revanši za stratu majetkov a výsadného politického a hospodárskeho postavenia v bývalom Uhorsku. To všetko im Československá republika vzala, a preto si od nich vyslúžila nepriateľský postoj a aj ich podvratné aktivity. Opatrenia ako zrušenie šľachty a pozemková reforma, ktoré ohlásilo Československo, sa javili len ako nepriateľské opatrenia voči Nemcom a Maďarom. Pozemková reforma, v rámci ktorej sa zabavovala časť pozemkového vlastníctva veľkých držiteľov pôdy, sa preto celkom logicky musela javiť na Slovensku ako protimaďarské opatrenie, a maďarská propaganda to od samého počiatku aj mohutne využila a využíva vlastne až dodnes.

Zatiaľ čo Česi a Slováci vo svojej väčšine vnímali koniec prvej svetovej vojny a vznik Československa ako víťazstvo spravodlivosti a potvrdenie predností demokratického spoločenského poriadku pred monarchiami, ktoré podľa nich vojnu rozpúťali v záujme svojich expanzionistických cieľov²⁹, pre Nemcov a Maďarov to znamenalo trpkú porážku a pre ich ná-

29 O maďarských zámeroch svedčia koncepcie o 30 miliónovom Uhorsku, ktoré bude ovládať okrem Rumunov

rodnostné menšiny v nástupníckych štátoch to bol len ústup zo slávy, a z vládnucich národov sa stali „len“ príslušníkmi národnostných menšín. Hoci mali zabezpečené všetky občianske práva v súlade s ústavou a ďalšími zákonmi, podobne ako všetci ostatní štátni príslušníci, neboli schopní prikloniť sa k občianskemu princípu, ale namiesto toho sa nechávali ovplyvňovať sloganmi ako sú spoločenstvo krvi, rasy, národnej pospolitosti prekračujúcej nové hranice a podobne – u Maďarov to však na rozdiel od Nemcov nebola rasa árijská, ale turánska, resp. turoaltajská.

Je vraj historickým faktom, že jedným z najúčinnejších nástrojov Československej republiky na politický a hospodársky útlak Maďarov bola takzvaná 1. pozemková reforma. Táto „agrárna reforma“ (úvodzovky používa veľa maďarských autorov) mala za cieľ popri podlomení hospodárskej moci veľkostatkárov maďarskej národnosti aj rozsiahlu etnicko-národnostnú reorganizáciu Maďarmi obývaných krajov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Táto reorganizácia sa prakticky začala už na začiatku dvadsiatyh rokov osídľovaním Čechov, Moravanov a Slovákov (!) a zakladaním nimi obývaných kolónií na južnom Slovensku. Narušenie údajne súvislého a uzavretého sídelného organizmu maďarského etnika sa dialo najčastejšie na Žitnom ostrove, v okolí Komárna, Šiah a Levíc, ako aj na území medzi Bratislavou a Novými Zámkami. Toto je veľmi podobný prístup, aký bol prístup Nemcov k Čechom, od ktorých Nemci požadovali úplnú izoláciu (a podobne aj od Talianov v Tyrolsku³⁰).

Ostrej kritike je podrobený právny rámec na získanie pôdy nevyhnutnej na osídlenie, ktorý poskytoval zákon číslo 81/1920 Zb. z. a n. z 30. januára 1920, ktorý rozdeľoval osoby majúce právo na pridelenie pôdy, vyzdvihujúc hlavne „legionárov a príslušníkov československých ozbrojených síl, ich príbuzných a príbuzných padlých vo vojne“. Odsúdenie československej pozemkovej reformy medzi dvoma vojnami väčšina maďarských kritikov zakončuje takouto konštrukciou: Kolónie, ktoré vznikli v rámci 1. čs. pozemkovej reformy s politickým zámerom, sú hospodársko-politickou a etnicko-reorganizačnou skutočnosťou, ktorá sa završila tzv. Benešovými dekrétmi. O tom, že medzi prvou pozemkovou reformou a dekrétmi prezidenta Československej republiky (v početných maďarských prácach nesprávne označovanými nepresným a zavádzajúcim názvom Benešove dekréty) bol aj nejaký vývoj smerujúci k Mníchovskej dohode, Viedenskej arbitráži, okupácii južného Slovenska horthyovským Maďarskom, rozbitiu Československa atď., sa mlčí, akoby tieto udalosti aj s ich devastujúcimi dopadmi nielen na Slovákov, Čechov, Nemcov, ale aj na samotných Maďarov nijako spolu nesúviseli.

Pritom sú veľmi zaujímavé a poučné napríklad nielen porovnania československej a veľmi obmedzenej uhorskej pozemkovej reformy z druhej polovice 90. rokov 19. storočia, keď uhorská vláda osídľovala maďarských kolonistov na Podkarpatskej Rusi v prostredí obývanom Rusínmi nepochybne s cieľom maďarizácie rusínskeho obyvateľstva, ale aj kladenie niektorých otázok. Napríklad sa môžeme pýtať, či naozaj v rámci čs. pozemkovej reformy nedostávali pôdu aj Maďari? Prečo im nedala pôdu bývalá uhorská vláda a niektorí ju dostali až od „okupačnej“ ČSR? Všetci tí Maďari, ktorí pôdu dostali od čs. štátu, boli kolaboranti s československými úradmi? Aká pozemková reforma prebehla v horthyovskom Ma-

---

aj južných Slovanov a aj časť Balkánu. Tieto plány sa však bez vojny nedali uskutočniť. HOITSY, P. *Nagy-magyarország. A magyar történet jövő századai.* (Veľké Maďarsko. Budúce stáročia maďarských dejín.) Budapest : Robert Lampel, 1902, s. 62-63. Podobné názory hlásali napríklad aj Jenő Rákosi, Gusztáv Beksics alebo Dezső Bánffy.

30 BROKLOVÁ, E. *Politická kultura německých aktivistických stran v Československu 1918 – 1938.* Praha : Karolinum, 1999, s. 7.

ďarsku?³¹ Ako maďarský štát napravil „zlú“ československú pozemkovú reformu na okupovanom južnom Slovensku v rokoch 1938 – 1944? Atď., atď. Tieto otázky sa na maďarskej strane kladú málo a ak sa aj položia, podrobnejšie odpovede chýbajú. Výnimkou je – ale aj to len v staršej literatúre – napríklad pôsobenie komisára pre revíziu československej pozemkovej reformy, lučenského veľkostatkára a bývalého československého senátora Dr. Bélu Szilassyho. Ten sa v tejto činnosti veru príliš nevyznamenal a maďarského premiéra Pála Telekiho svojimi aktivitami často veľmi rozčuloval až dovtedy, kým nebol napokon jeho úrad zrušený.³²

Je nelogické z maďarskej strany vyčítať československej pozemkovej reforme, že sa usiľovala na južnom Slovensku zakladať kolónie, kde sa pridelovala pôda Slovákom, Čechom, Moravanom, bývalým legionárom či príslušníkom československých ozbrojených síl, že sa tam prisťahovávali príslušníci českej i slovenskej inteligencie, učители, úradníci, četníci. Kritici pozemkovej reformy a kolonizácie idú vo svojich neobjektívnych výpadoch proti československému štátu dokonca až tak ďaleko, že kritizujú aj budovanie nových ciest, škôl a ďalších budov v tomto regióne a zabúdajú, že tie neslúžili len Čechom a Slovákom, ale aj tamojším Maďarom, Nemcom, Chorvátom, Židom atď. Každý suverénny štát má nielen legitímne právo, ale aj povinnosť urobiť všetko pre svoju bezpečnosť a pre ochranu svojho obyvateľstva pred prípadnou ozbrojenou intervenciou zo zahraničia. Nepriateľský postoj Maďarska k ČSR bol celkom očividný, maďarské špičky sa tým koniec koncov vôbec neskrývali. Tento štát sa ani netajil tým, že keď príde vhodná doba, využije za priaznivej medzinárod politickej konštelácie na revíziu Trianonskej mierovej zmluvy aj príslušníkov maďarskej menšiny na južnom Slovensku. Podpisy na tejto mierovej zmluve ešte ani nestačili poriadne zaschnúť a Maďarsko už začalo s revizionistickou politikou a zároveň aj s podvratnými akciami proti ČSR.³³ Takéto aktivity poškodzovali stabilitu štátu a ohrozovali jeho existenciu, čo nemôže dlhodobo tolerovať žiadna exekutíva. Z tohto hľadiska bolo zakladanie kolónií na južnom Slovensku vhodným nástrojom nielen pre posilnenie hospodárstva týchto oblastí a vyrovnávania ich životnej úrovne s úrovňou rôznych chudobnejších oblastí, napríklad na severnom a východnom Slovensku, ale slúžilo aj strategickým záujmom Československa z hľadiska zabezpečenia južných hraníc štátu a vytvárania zázemia a zásobovacích stredísk pre vojenské posádky v jednotlivých mestách južného Slovenska.

To, čo maďarská strana vyčíta Československu, robila potom sama po roku 1938. Ale to sa však už, pochopiteľne, z maďarskej strany nekritizuje, ale považuje za celkom prirodzené, hoci sa právo na podobný postup československému štátu vehementne odopiera. Celkovo sa revízia československej pozemkovej reformy do roku 1944 nedokončila a to, čo sa zrevidovalo, v mnohom maďarských malých roľníkov či bezzemkov sklamaro (napríklad Opatovský Sokolec, Okoč a inde). Z okolia Filakova je známe podanie chudobných poľnohospodárskych robotníkov z tamojších obcí, ktorí sa v roku 1940 sťažovali predsedovi vlády Telekimu, že „páni berú maďarskému ľudu pôdu“.³⁴ Pozemky sa dostávali nazad do ma-

31 Napríklad KONTLER, L. *Dějiny Maďarska*. Praha : Lidové noviny, 2001, s. 320, uvádza o pozemkovej reforme v horthyovskom Maďarsku prekvapujúce čísla, a tamojšia reforma sa ani zďaleka nemôže porovnávať s československou, v rámci ktorej dostali pozemky aj viacerí Maďari na Slovensku.

32 TILKOVŠKY, L. *Revízió és nemzetiségpolitika Magyarországon*. (Revízia a národnostná politika v Maďarsku.) Budapest : Akadémiai Kiadó, 1967, s. 64-91, najmä 83-86, 89.

33 Pozri napríklad list maďarského premiéra Pála Telekiho vojenskej misii krajín Dohody v Budapešti zo dňa 21. októbra 1920, kde vôbec – ani nie pol roka od podpisu zmluvy – nehovorí o československom území, ale len o území odtrhnutom od Uhorska! In: *AD. Actes de la Conférence de la Paix*, vol. 43, ff. 73 – 76.

34 TILKOVŠKY, ref. 4, s. 86.

jetku cirkevných inštitúcií a veľkostatkárov, z ktorých si mnohí uplatnili nárok na vrátenie majetkov vyvlastnených v rámci československej pozemkovej reformy a o jej pridelení maďarským bezzemkom alebo malým roľníkom nechceli ani len počuť.

Do uvedenej línie maďarských kritikov možno zaradiť aj autora uvedenej monografie, ktorý spolu s K. Vadkertya a Gy. Popélyom tvorí trojicu najneobjektívnejších súčasných kritikov „ľzidemokratického“ a „dvojtvárneho“ Československa medzi Maďarmi žijúcimi na Slovensku.³⁵ Pre autorov prístup je veľmi charakteristický už jeho prehľad literatúry o pozemkovej reforme, kde na jednej strane vyzdvihuje kritiku Josefa Pekařa, pričom mu uniká, že Pekař túto tendenciu potreboval predovšetkým na podporu svojho výkladu pobelohorského vývoja českých krajín v nasledujúcich obdobiach, a na druhej strane ostro odsudzuje spis autorskej dvojice Surányi – Váradi z roku 1928 ako príklad aktivizmu, ba servility. V pomerne podrobnej kapitole o literatúre a aj v zozname prác na konci monografie chýbajú z maďarskej literatúry z obdobia 1939 – 1940 napríklad hodnotenia pozemkovej reformy z pera B. Szilassyho³⁶, A. Jarossa a ďalších.³⁷ Je pritom až zarážajúce, že mnohé postoje pochádzajúce z pera týchto autorov sa opakujú aj v prácach súčasných maďarských historikov, či sa na ne odkazuje, alebo nie. Podľa Simona bolo bádanie o tejto otázke u Maďarov zanedbané³⁸ doteraz aj preto, lebo bol nedostatok odborných pracovísk, univerzitného vzdelania (?) a hlavne pre situáciu maďarskej menšiny na Slovensku (!). Tá údajne neumožňovala rozvoj maďarskej vedy na tomto úseku (s. 21). Prehľad odbornej literatúry uzatvára vlastnými spismi, pričom nezabúda skromne dodať: „last but not least“.

Názory staršieho maďarského historika Lóránta Tilkovszkého, dobre známeho aj z niektorých jeho po slovensky a nemecky publikovaných prác, autor berie do úvahy v úplne nedostatočnej miere. Aj keď spomína, že Tilkovszkého spisy obohacujú odbornú literatúru tejto otázky v dodnes v mnohom neprekonanej miere, v podstate uvádza len dve z nich a cituje ich minimálne (s. 21, pozn. č. 55). Aj keď ani s Tilkovszkým nemožno vo všetkom súhlasiť, o jeho poznatkoch napríklad o neopodstatnenosti maďarskej kritiky československej školskej politiky, o rozvoji jednotlivých oblastí južného Slovenska, ktoré predchádzajúca maďarská vláda v dobe Uhorska zanedbávala, a ku ktorému došlo práve vďaka kolonizácii počas prvej ČSR, Simon, podobne ako ďalší maďarskí autori, nechcú nič počuť. Iste, veď Til-

35 Príkladom môže byť Simonov článok: Za národný štát. Menšinová politika Československa bola dvojtvárna, v denníku *SME* 25. 3. 2008 alebo stať Gyulu Popélyo o charaktere československého štátu v časopise *Irodalmi Szemle*, 48, 2005, č. 5, s. 76–79. Obaja autori zabudli porovnať „zlé“ Československo s – podľa nich – ideálnym horthyovským Maďarskom...

36 SZILASSY, B. *A Felvidék szociális problémái.* (Sociálne problémy Hornej zeme.) In: *A mai magyar szociálpolitika.* (Dnešná maďarská sociálna politika.) Budapest 1939, s. 602. Autor širil okolo seba a o svojej „záslužnej“ činnosti veľkú propagandistickú bublinu. Hlásal také očividne nepravdivé tvrdenia, že Slovensko malo v ČSR „koloniálny“ osud a že sa po Viedenskej arbitráži k Maďarsku pripojilo územie hospodársky veľmi vyčerpané a zruinované.

37 *A visszatért Felvidék adattára.* (Údaje o navrátiťvej sa Hornej zemi.) Ed. CSATÁR, I. a ÖLVEDI, J. Mahr Ottó és Tsa „Rákóczi“ könyvkiadóvállalata : Budapest 1939, s. 150–151. Tu bývalý československý senátor Szilassy, okrem iného, píše: „skutočným cieľom a snahou čs. politiky 20. rokov bolo to, aby oklieštila politické práva maďarskej menšiny, zahatala jej kultúrny rozvoj a hlavne ju hospodársky ochudobnila a urobila neživotaschopnou. Tento surový protinárodný a protimenšinový cieľ česká vláda často zakrývala pod pláštikom humanistických a demokratických fráz“... Podľa Szilassyho bola nástrojom tejto politiky hlavne pozemková reforma.

38 Neviem si predstaviť, čo chce autor urobiť pre to, aby bádanie v tejto oblasti už v budúcnosti nebolo „zanedbané“, ak nepovažuje za potrebné vo svojej monografii uviesť ani taký dôležitý údaj, že v memorande Zjednotenej maďarskej strany z februára 1938, ktoré vypracoval krajinský predseda strany Andor Jaross (po vojne v Maďarsku popravený ako vojnový zločinec), okrem iného prezident Beneš žiadal, aby na území obývanom Maďarmi boli zlikvidované zvykové statky a osadlosti kolonistov, a pôdu prideliť maďarským roľníkom. To neskôr neurobilo ani horthyovské Maďarsko.

kovszky spomína a uvádza preto aj dôkazy, že z hľadiska modernizácie poľnohospodárskej technológie mala pozemková reforma veľký význam a aj samotné maďarské ministerstvo poľnohospodárstva po Viedenskej arbitráži priznalo pokrokovejšie metódy nielen v hospodárení, ale napríklad aj pri ochrane v rastlinnej výrobe, ktoré sa na južnom Slovensku rozšírili vďaka príchodu českých a moravských osadníkov. To sa však ani dnes nehodí zdôrazňovať, zato treba sústavne opakovať údajnú snahu československého štátu o poslovančenie Nemcov a Maďarov. Tak isto nie je vhodné – aj keď v Simonovej knihe sa nájde aj niekoľko takých obrázkov – pripomínať tragický osud mnohých kolonistov na južnom Slovensku. Ten sa podobal odchodu Čechov a Slovákov z českého pohraničia po Mníchovskej dohode, a na južnom Slovensku sa tiež odohrávali podobné scény ako predtým v Čechách. Mnohí kolonisti na Slovensku svoj vynútený odsun tiež neprežili, vlastne ani nemali kam odísť a aj preto niektorí odišli zo sveta alebo dobrovoľne alebo násilne zásahom maďarských zbraní, keď bránili svoje majetky. Pre autorovu obektivitu je veľmi významné, že sa nezmieňuje ani o takom známom prípade atrocít proti našim kolonistom, k akému došlo v Gbelciach, kde boli medzi tamojšími kolonistami – väčšinou pôvodom Čechmi prisťahovanými z Ruska – aj tri obeť na životoch. Väčšinu kolonistov – Čechov, Moravanov i Slovákov – z južného Slovenska vyhnali, zostala ich tam len menšia časť.

Simon spomína, aký dobrý hospodársky výsledok dosiahol na svojej usadlosti napríklad v Trnovci nad Váhom z Uherského Brodu pochádzajúci kolonista František Jančík, ktorý si plodiny nielen dopestoval, ale ich vo svojej malej konzervárni aj spracovával a exportoval. Dával tak prácu a živobytie niekoľkým desiatkam ľudí v okolí (s. 139). Nevedno, či autor o jeho ďalších osudoch nevie, alebo už sa o nich zmieniť nepovažoval za potrebné. Po Viedenskej arbitráži Jančíkov majetok zabrali maďarskí honvédi a žali úrodu, ktorú nezasiali – samozrejme, bez akejkoľvek náhrady. Keď sa Jančík o nejaký čas prišiel na svoj majetok pozrieť, bol maďarským správcom na svojom majetku ťažko zranený úderom do hlavy železnou tyčou a liečil sa potom v nemocnici v Nových Zámkoch...³⁹ Ešte z jedného hľadiska je kolonista Jančík zaujímavý, keď v súvislosti so škodami, ktoré utrpel v dôsledku hospodárenia maďarskej armády na jeho bývalom statku uvádza, že na mzdách, daniach, poštovnom a železničných poplatkoch odviezol štátu za viac ako desať rokov okolo 11 miliónov korún a jeho sused z rovnakej výmery a za rovnaké obdobie len asi 100-tisíc korún. Zjavne teda nie je zveličené vykazovanie škôd na majetku v niektorých prípadoch v rozsahu až 600 – 900-tisíc korún, ako to tvrdí Simon (s. 220), aj keď ho iste nemožno celkom vylúčiť. Veď ľudská chamtivosť je všadeprítomná, prejavuje sa vždy vo všetkom a tvrdiť, že medzi kolonistami boli všetci ideálni poctivci, nechcem ani ja. Už len ako kuriozitu tu spomeniem, že Jančíkov prípad sa ťahal roky a ujalo sa ho – tohto bývalého česko-slovenského kolonistu, ktorý sa od horthyovského Maďarska domáhal náhrady škody – dokonca aj nemecké vyslanectvo v Budapešti, do ktorého kompetencie Jančíkova sťažnosť, ako sťažnosť občana protektorátu, patrila!

To, čo maďarská strana vyčíta Československu, robila potom sama po roku 1938. To sa však už, pochopiteľne, z maďarskej strany nekritizuje, ale považuje za celkom prirodzené, hoci sa právo na podobný postup československému štátu vehementne odopiera. Krajinská stolica víťazov⁴⁰ na svojom zasadaní 25. januára 1939 rozhodla, že na južnom Slovensku vy-

39 Štátny archív Bratislava, pobočka v Šali, f. Hlavnoslužňovský úrad v Šali II (1938 – 1945), spis č. 207/1938, šk. č. 8, spis č. 124/1939, šk. č. 9 a ďalšie tamže.

40 Vitéz v doslovnom preklade hrdina, odvážny alebo chrabrý človek (víťaz). Bola to akási moderná obdoba rytierskeho rádu (Vitézi Rend) a prijatie do tejto organizácie bolo jedným z najprestížnejších maďarských medzivojnových významenaní. Hlavou rádu, ktorý vznikol v roku 1920, bol maďarský regent kontraadmirál

menuje 2 000 nových víťazov a prideliť im aj pozemky a z „národnoobránného dôvodu“ bude podporovať aj presídlenie národu verných maďarských víťazov z územia podľa maďarskej terminológie Trianonom okypteného Maďarska. Preto si nárokovali za týmto účelom aj celé kolónie. Víťazi považovali z tohto hľadiska za nevyhnutné, aby v oblastiach osídlených prevažne slovenským obyvateľstvom vznikali maďarské kolónie.⁴¹ K novej parcelácii a prideleniu pozemkov pre dovtedy údajne v Československu diskriminovaných Maďarov dochádzalo len výnimočne, a ani Maďarsko im zem vo väčšom rozsahu nepridelilo. Ak sa nejaké majetky aj parcelovali v prospech iných vlastníkov, boli to napríklad často židovské veľkostatky, ktorých pôda sa mala dostať do „kresťanských rúk“. Chápem, že recenzovaná práca je o československej pozemkovej reforme a nie o tom, čo robilo Maďarsko, ale presídľovanie víťazov do bývalých čs. kolónií s témou súvisí a autor sa mal o tom aspoň stručne zmieniť.

O Simonovom spôsobe uchopenia témy, okrem state o literatúre a jej kritickom ocenení, veľmi názorne hovorí aj kuriózna výčitka adresovaná Eve Vrabcovej, že vraj sa vo svojej práci o pozemkovej reforme⁴² priveľmi opierala o archívne pramene (!?). Autor sa zrejme domnieva, že maďarská opozičná tlač a stranícke propagandistické materiály sú dôveryhodnejšie ako úradné spisy. Ani jeden zdroj informácií nie je potrebné nadradovať, ale ani vylučovať, k najobjektívnejšiemu poznaniu sa dospeje len konfrontáciou rôznych zdrojov. Aj toto treba autorovi monografie pripomínať (?) a ďalej kapitola *Politický systém Československa* (s. 23-30), v ktorej sa opakujú tvrdenia, že Martinská deklarácia len doplnila vyhlásenie ČSR z 28. októbra 1918 (s. 23), namiesto uvedenia, že to bol nezávislý akt, ktorý sa uskutočnil bez správ o tom, čo sa dialo v Prahe, že k tvorbe ústavy neboli predstavitelia nemeckej a maďarskej menšiny prizvaní (s. 24), hoci je všeobecne známe, že Nemci to odmietli, a že Maďari sa na legislatívnych prácach odmietali zúčastniť preto, lebo stále dúfali, že sa súčasťou československého štátu nestanú nielen oni, ale dokonca ani Slováci, a že to bolo dávno pred Trianonom a oni ČSR fakticky vnútorne neuznávali ani po 4. júni 1920! Pravda, dodatočne sa to snažili zakamuflovať a objavili sa tvrdenia, že ich Česi a Slováci do prípravy ústavy nezapojili a úmyselne ich obišli, aby ich mohli neskôr utláčať a odnárodňovať. Podľa autora Šrobár ako „minister s plnou mocou pre Slovensko“ začal svoje účinkovanie až 12. decembra v Žiline (s. 25), ale že už šesť týždňov predtým bola nejaká slovenská vláda aj v Skalici sa ignoruje. Šrobár, tento skutočný „diktátor“, podľa Simona opakovane osvedčil svoje protimaďarské nepriateľstvo. Pravda, Šrobár mohol obísť ešte aj horšie, lebo ne jeden autor z maďarského tábora ho označil už aj za „maďarožrúta“. V záujme získania vhodných hraníc sa československé vedenie chopilo nielen diplomatických a propagandistických nástrojov, ale dokonca aj násilných vojenských prostriedkov! Autor akosi zabúda na to, že vojensky sa musela ČSR angažovať hlavne preto, lebo Uhorsko/Maďarsko vôbec ani po prehratej vojne nepovažovalo za potrebné dodržiavať prímerie a opakovane ho porušovalo, a napokon vojenské akcie znovu rozpútalo formou ozbrojených akcií Maďarskej republiky rád a jej „sesterskej“ a ňou inšpirovanej Slovenskej republiky rád. Simonovi však z toho všetkého vychádza len obraz „agresie“ ČSR... Jedným z vrcholných príkladov autorovej objekti-

Miklós Horthy. Víťazmi sa stávali roduverní Maďari a popredné osobnosti maďarského politického, spoločenského i hospodárskeho života.

41 TILKOVŠZKY, ref. 4, s. 88 a poznámka č. 93.

42 VRABCOVÁ, E.: Kolonizácia Žitného ostrova v I. pozemkovej reforme. In: *Migrácia*. Zborník z konferencie. Dunajská Streda : Liliium Aurum, 2001, s. 153-175; VRABCOVÁ, E.: Kolonizácia južného Slovenska a Podkarpatskej Rusi v československej pozemkovej reforme. II časť. In: *Slovenská archivistika*, 2002, roč. 37, č. 2, s. 70.

vity je totiž dnes až smiešne vyznievajúce tvrdenie o agresii ČSR proti Maďarskej republike rád (s. 25, poznámka č. 71). Simon si neuvedomuje, že to vlastne preberá zo staršej marxistickej spisby, ktorú často s chuťou kritizuje. V knihe je viac podobných tvrdení, uviedol som len niektoré na ilustráciu.

Nová monografia o pozemkovej reforme si zaslúži pozornosť českých aj slovenských špecialistov, a tí sa ňou iste aj budú nielen hojne zaoberať, ale podrobia autorove názory nepochybne aj dôkladnejšiemu kritickému rozboru, než je to možné urobiť v krátkej správe určenej len na informáciu o tom, že takýto spis vyšiel, aká je jeho celková tendencia a čo treba brať pri práci s ním do úvahy. Československá pozemková reforma mala iste veľa nedostatkov, jednotlivé politické strany sa nerozpakovali presadzovať svoje partikulárne záujmy a zrejme z nej ťažili aj kadejakí prospěchári, ale aj tak spätne po viac ako trištvrte storočí platí to, čo o pozemkovej reforme povedal prezident T. G. Masaryk: je to naše najväčšie sociálne dielo.

O snahe vidieť pozemkovú reformu objektívne a konfrontovať svoje postoje možno aj s trošku inými pohľadmi, v rámci korektnej vedeckej oponentúry, veľmi názorne svedčí aj skutočnosť, že v šamorínskom inštitúte, ktorý spis vydal, sa uskutočnila 21. mája 2008 k tejto knihe odborná diskusia, na ktorej sa zúčastnili: Bárdi, Gaucsik, obaja Popélyovci, Tóth, Szarka, Vadkerty, Végh, ale ani jeden z českých alebo slovenských znalcov problematiky. Aspoň to tak vyzerá z informácie o akcii uverejnenej na internetových stránkach Forum Institutu. Je to len náhoda, alebo úmysel? Nevedno, ale úplne to zapadá do spôsobu myslenia kritikov českoslovenkej pozemkovej reformy, ktorá chcela údajne len narušiť maďarský charakter „kompaktných“ územných celkov na juhu Slovenska. Maďarskí vedci – naši súčasníci – tu kráčali v šlapajach dobových politikov v Maďarsku a aj medzi nemeckou a maďarskou menšinou v Československu, ktorých cieľom (inšpirovaným zo zahraničia) bolo izolovať sa od Čechov a Slovákov, aby nebudaj nedošlo k vytvoreniu občianskej spoločnosti, a tým aj posilneniu postavenia a všestrannej konsolidácii ČSR.

A tak na záver možno konštatovať, že toto dielo je prehľadnou prácou, z ktorej sa záujemca o problematiku pozemkovej reformy môže o mnohom presvedčiť – pri uvedení si pozície, z ktorej autor k jej písaniu pristupoval. Možno sa z nej poučiť nielen o pozemkovej reforme, ktorej kladné stránky sa pri dobrej vôli dajú nájsť v teréne na južnom Slovensku dodnes, ale aj o tom, ako možno v našej dobe zdanlivo len historické témy postaviť celkom jasne a priehľadne do služieb súčasných pochybných politických snáh.

Ferdinand Vrábel

BIBLIOGRAFIA

VOJENSKÁ HISTÓRIA SLOVENSKA

Výberová bibliografia XV. – 2007

DO ROKU 1526

HANÁK, Jozef – KOPUNCOVÁ, Barbora: Prešporské opevnenia. Bratislava : Albert Marenčin – Vyd. PT, 2007. – 164 s. : fotogr., mp., pram. a lit.

* * *

BYSTRICKÝ, Peter: Longobardskí králi 488 – 572. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 2 (2007), s. 3-21.

LYSÝ, Miroslav: Husitské vpády do Uhorska v rokoch 1428 – 1431. In: Historický časopis. – Roč. 55, č. 3 (2007), s. 411-432.

LYSÝ, Miroslav: Vpády husitov a ich posádky v Uhorsku v rokoch 1432 – 1435. In: Historický časopis. – Roč. 55, č. 4 (2007), s. 633-657.

LYSÝ, Miroslav: Účasť Uhorska na protihusitských vojnách v Čechách a na Morave. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 1 (2007), s. 28-48.

LYSÝ, Miroslav: Uhorská šľachta a protihusitské vojny. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 39-54 : tabl.

SEGEŠ, Vladimír: Genéza miest na Slovensku. In: Studia Academica Slovaca 36. Prednášky XLIII. letnej školy slovenského jazyka a kultúry. Bratislava : Stimul – centrum informatiky a vzdelávania FF UK, 2007, s. 409-427.

SEGEŠ, Vladimír: Husitské výpravy na Slovensku. In: Husitský tábor. Supplementum 3. Sborník Husitského muzea. Jan Žižka z Trocnova a husitské vojenství v evropských dějinách. VI. mezinárodní husitologické sympozium Tábor 12. – 14. října 2004. Tábor : Husitské muzeum, 2007, s. 161-168.

SEGEŠ, Vladimír: Organizácia, výzbroj a taktika vojska kráľa Mateja Korvína. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 55-69.

SEGEŠ, Vladimír: Vojsko kráľa Mateja Korvína. In: Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis 7. Sborník k 70. narodeninám prof. PhDr. Dušana Uhlíře, CSc. Opava : Slezská univerzita – Filozoficko-přírodovědná fakulta – Ústav historie a muzeologie, 2007, s. 67-76.

SEGEŠ, Vladimír: Zločin a trest v uhorskom feudálnom trestnom práve. In: Kriminalita, bezpečnosť a súdnicstvo v minulosti miest a obcí na Slovensku. Zborník z rovnomennej vedeckej konferencie konanej 1. – 3. októbra 2003 v Lučenci / Zost. Sokolovský, Leon. – Bratislava : Univerzita Komenského, 2007, s. 23-35.

VALACHOVIČ, Pavol: Markomanské vojny v českej a slovenskej odbornej literatúre. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 3-15.

VESZPRÉMY, László: Aventinus híradása a magyarok 907. évi győzelméről : [Správa

Aventina o víťazstve Maďarov v roku 907. Bitka pri Bratislave]. In: Történelmi szemle. – Roč. 49, č. 1 (2007), s. 1-17.

* * *

GLATZ, Ferenc: Közép-Kelet-Európa államai és a magyar honfoglalás. A magyarok Európába érkezése : [Ovládnutie území strednej a východnej Európy starými Maďarmi]. In: História. – Roč. 29, č. 5-6 (2007), s. 30-41 : obr., mp.

ROHÁČ, Peter: Zásеky – obranný systém na našom území v 10. – 13. storočí. In: Historická revue. – Roč. 18, č. 7-8 (2007), s. 38-40 : obr.

SKLADANÁ, Jana: Sitnianski rytieri. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 7, č. 6 (2007), s. 41.

VESZPRÉMY, László: Pozsonyi csata, 907. Egy ütközet és forrásai : [Bitka pri Bratislave, 907. Bitka a jej premeny]. In: História. – Roč. 29, č. 5-6 (2007), s. 42-44 : mp.

1526 – 1914

DANGL, Vojtech: Bitky a bojiská v našich dejinách 2 : Od vzniku stálej armády až po prvú svetovú vojnu / Zodp. red.: Sabolíková, Edita – Bratislava : Perfekt, 2007. – 291 s. : fotogr., obr., reg., lit.

Nový pohľad na svet. Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov VIII. Čas osvietenských vládcov od protihabsburských povstaní po začiatky slovenského národného obrodenia / Ved. red. a ved. aut. kol.: Kónya, Peter – Bratislava : Literárne informačné centrum, 2007. – 454 s. : fotogr., reg.

RICHTER, Karel: Třeba i železem a krví. Prusko-rakouské války 1740 – 1866. Praha : Epoque, 2007. – 495 s. : fotogr., obr., mp., chronolg., lit.

* * *

CZIGÁNY, István: Nationalmilitz im Königreich Ungarn 1600 – 1750. In: Nationalstaat, Nationalismus und Militär. Nation State, Nationalism and the Military. État-nation, Nationalisme et Armée. XXXII. CIHM Kongress 20. – 25. 8. 2006 Potsdam. Potsdam : Militärgeschichtliches Forschungsamt, 2007, s. 61-68.

DANGL, Vojtech: Súboj ako osobitý druh výkonu spravodlivosti. In: Kriminalita, bezpečnosť a súdnictvo v minulosti miest a obcí na Slovensku. Zborník z rovnomennej vedeckej konferencie konanej 1. – 3. októbra 2003 v Lučenci / Zost.: Sokolovský, Leon – Bratislava : Univerzita Komenského, 2007, s. 255-259.

HOLEC, Roman: „Krátke“ dejiny „dlhého“ storočia. In: Historický časopis. – Roč. 55, č. 1 (2007), s. 75-95 [slov. a maď. historiografia 19. st., r. 1848/49].

CHOVANEČ, Jaroslav: Ozbroyený boj Slovákov proti maďarskej revolúcii vo filozofii štátu Ludovíta Štúra. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 27-35.

MADER, Hubert Michael: Das Offizierskorps und die Freimaurerei des 18. Jahrhunderts. In: Österreichische Militärische Zeitschrift. – Roč. 45, č. 1 (2007), s. 31-42 : fotogr.

KOHÚTOVÁ, Mária: Slovensko v kráľovskom Uhorsku. In: Historický zborník 17, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 159-185.

MADER, Hubert Michael: Vergangene soldatische Bravur. Der Militär Maria-

Theresienorden. In: Österreichische Militärische Zeitschrift. – Roč. 45, č. 4 (2007), s. 436-443 : fotogr.

SEGEŠ, Vladimír: Die Rolle der Minderheiten im Militär der Habsburger Vielvölker-Monarchie. In: Nationalstaat, Nationalismus und Militär. Nation State, Nationalism and the Military. État-nation, Nationalisme et Armée. XXXII. CIHM Kongress 20. – 25. 8. 2006 Potsdam. Potsdam : Militärgeschichtliches Forschungsamt, 2007, s. 51-60.

SEGEŠ, Vladimír: Význam etnicity v mnohonárodnostnej habsburskej armáde. In: Regionálna a národná identita v maďarskej a slovenskej histórii 18. – 20. storočia. Regionális és nemzeti identitásformák a 18 – 20. századi magyar és a szlovák történelemben. Prešov : Universum, 2007, s. 81-90.

ŠIMONČIČ, Jozef: Trnava a Slavkov. In: Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis 7. Sborník k 70. narodeninám prof. PhDr. Dušana Uhlíře, CSc. Opava : Slezská univerzita – Filozoficko-přírodovědná fakulta – Ústav historie a muzeologie, 2007, s. 283-292.

VALACH, Július: O súdoch a trestoch v Gemerskej, Malohontskej a Zvolenskej župe v 17. a 18. storočí. In: Historický zborník 17, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 186-190.

VALACHOVIČ, Pavol: Bratislavské puškárstvo v 16. a 17. storočí. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 2 (2007), s. 22-36.

* * *

Od jednoty k dualizmu. Armáda rakúsko-uhorskej monarchie (ABŽ) 1. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 26 (2007), s. 7.

PETRÍK, Ján: Štefan Petróczy von Petrócz. Biografia priekopníka letectva zo Spiša. Spišská Nová Ves : vl. nákl., 2007. – 60 s. : fotogr.

VRHLÍK, Peter: Kto bol Andrej Hadik? In: Bojovník. – Roč. 52, č. 14 (2007), s. 10.

1914 – 1918

DROBŇÁK, Martin – KORBA, Matúš – TURÍK, Radoslav: Cintoríny prvej svetovej vojny v Karpatoch. Humenné : Redos – Jana Fedičová, 2007. – 85 s. : fotogr.

DUFFACK, J. J.: Štefánik a Československo. Praha : Naše vojsko, 2007. – 203 s. : fotogr.

FEDIČ, Vasil – HUŠŤÁK, Svätoslav, zost.: Prvá svetová vojna – boje v Karpatoch : Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Humenné, 6. decembra 2007. Humenné : Redos – Jana Fedičová, 2007. – 105 s. : fotogr.

Obsah: *Kováč, Dušan:* Boje v Karpatoch (1914 – 1915), s. 7-17; *Fučík, Josef:* Karpatská zima 1914 – 1915, s. 19-28; *Bystrický, Jozef:* Dokumenty o vojnových hrobách z 1. svetovej vojny vo fondoch Vojenského historického archívu, s. 29-40; *Petrová, Mária:* Vojenské hroby v okrese Snina, s. 41-58; *Frodyma, Roman:* Budovanie vojenských cintorínov v juhovýchodnom Poľsku v rokoch 1914 – 1915, s. 59-66; *Juško, Valentin Leonidovič:* História vojenského rádu svätého Georgija a jeho nositelia vo velení 48. pešej divízie, s. 67-80; *Lopata, Mirosław:* Združenie aktívnej ochrany vojenských cintorínov z 1. svetovej vojny v Haliči ako príklad verejnej starostlivosti o kultúrno-spoločenské pamiatky, s. 81-88; *Drobňák, Martin – Turík, Radoslav:* Klub vojenskej histórie Beskydy a jeho činnosť, s. 89-94; *Šimkulič, Marián:* Vojnové zápisky z denníka Egona Ervina Kischu, s. 95-96; *Hušťák, Svätoslav:* Boje v Karpatoch – nevyužitý potenciál cestovného ruchu, s. 97-102.

FIC, Victor Miroslav: Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914 – 1918, II. díl : Bolševici a československé legie, počátek jejich ozbrojeného konfliktu, březen – květen 1918 / Z angl. přel.: Barnettová, Jiřina – Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v nakl. Stilus Press, 2007. – 484 s. : fotogr., dok., reg., 1 CD-mapy

HORČIČKA, Václav: Vztahy Rakousko-Uherska a Spojených států amerických v období první světové války. Praha : Karolinum – Univerzita Karlova, 2007. – 365 s. : pram. a lit., reg.

JUNG, Peter: Rakousko-uherská armáda za první světové války I. 1914 – 1916 / Ilustr.: Pavlovič, Darko; odp. red.: Šebor, Vít – Brno : Computer Press, 2007. – 103 s. : fotogr., obr., bibliogr.

NEDOROST, Libor: Do hořkého konce. Češi v 1. světové válce, 3. díl / Odp. red.: Petrová, Hana – Praha : Libri, 2007. – 299 s. : fotogr., pram. a lit.

PAWLIK, Tadeusz, opracował: Bitwa pod Lwowem. Studja z wojny światowej 1914 – 1918, tom IV. Chełm : Euro-Media Monika Wrzesińska-Klocek, 2007. – 277 s., resumé, reg., mp. příl.

* * *

BELOVA, Irina Borisovna: Vojennoplennyje na territorii Kalužskoj i Orlovskoj gubernij v gody pervoj mirovoj vojny. In: Vojenno-istoričeskij žurnal. – Roč. 68, č. 12 (2007), s. 42-45.

DUBÁNEK, Martin: Pevnost Vladivostok a československé legie v Rusku. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 2 (2007), s. 64-75 : fotogr.

KRAJČOVIČ, Milan: Prorakúska koncepcia ako alternatíva československého riešenia slovenskej otázky. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 139-168.

LUSTIGOVÁ, Martina: Karel Kramář a první světová válka. In: Časopis Národního muzea. Řada historická. – Roč. 176, č. 1-2 (2007), s. 89-103.

MANNOVÁ, Elena: Koncept lojality : Postoj k autoritám na Slovensku počas prvej svetovej vojny. In: Historický časopis. – Roč. 55, č. 4 (2007), s. 681-698

PROKŠ, Petr: Plány a možnosti válečné politiky Rakousko-Uherska (listopad 1917 – květen 1918). In: Slovanský přehled. – Roč. 93, č. 2 (2007), s. 161-175.

* * *

ČAPLOVIČ, Miloslav: Generál PhDr. Milan Rastislav Štefánik. In: Obrana. – Roč. 15, č. 4 (2007), s. 17 : fotogr.

KAČÍREK, Ľuboš: Milan Rastislav Štefánik – kalendárium. In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 29

MACHO, Peter: Milan Rastislav Štefánik (1880 – 1919). In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 6-7 : fotogr.

MACHO, Peter: Štefánikova smrť – koniec alebo začiatok veľkého príbehu? In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 18-19 : fotogr.

NAGAYO, Susumu: Nové poznatky z pobytu M. R. Štefánika v Japonsku (október – november 1918). In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 14-17 : fotogr.

VIRIGLIO, Cédric: Milan Rastislav Štefánik a Francúzsko. In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 8-10 : fotogr.

1918 – 1939

BENEŠ, Edvard: Edvard Beneš – Paměti I. Mnichovské dny : Kritické vydání a rekonstrukce Benešových pamětí 1938 – 1945 / Ed.: Hauner, Milan – Praha : Academia, 2007. – 413 s. : tabl., fotogr., reg.

BENEŠ, Jaroslav: Stráž obrany státu 1936 – 1939. Dvůr Králové nad Labem : Jan Škoda – Fort print, 2007. – 367 s. : fotogr., tabl.

KUČERA, Pavel: Československé prototypy 1938. 1. díl : Czechoslovak prototypes. Vol. 1. Aero A-204, A-304, A-300. Nevojice : Jakab, 2007. – 93 s. : fotogr.

KUČERA, Pavel: Československé prototypy 1938. 2. díl : Czechoslovak prototypes. Vol. 2. ČKD Praga E-51, Avia B-158, Letov Š-50. Nevojice : Jakab, 2007. – 112 s. : fotogr., nákresy

MAJERIKOVÁ, Milica: Vojna o Spiš : Spiš v politike Poľska v medzivojnovom období v kontexte česko-slovensko-poľských vzťahov. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2007. – 144 s. : lit., príł., fotogr.

PEJČOCH, Ivo: Dělostřelecké tahače československé armády 1918 – 1938. Praha : Ares, 2007. – 100 s. : fotogr., obr.

STRAKA, Karel: Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932 – 1939 : Historie československé armády 3. Praha : Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2007. – 158 s. : fotogr., tabl., pram. a lit.

* * *

BYSTRICKÝ, Valerián – SEGEŠ, Dušan: Posledné dni slovenských Košíc. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 103-123.

DUBÁNEK, Martin: Plány a výstavba československých opevnění v Čopu. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 2 (2007), s. 83-92 : fotogr., mp., plány

HOLÁK, Martin: Cesta Andreja Hlinku do Paríža a jej vplyv na slovenskú politiku v rokoch 1919 – 1920. In: Historický zborník 17, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 52-70.

JANÁK, Dušan: Československé mise v sovětském Rusku do roku 1922. In: Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis 7. Sborník k 70. narozeninám prof. PhDr. Dušana Uhlíře, CSc. Opava : Slezská univerzita – Filozoficko-přírodovědná fakulta – Ústav historie a muzeologie, 2007, s. 365-371.

MACHO, Peter: Fenomén husitstva v životopisných textoch o Štefánikovi v medzivojnovom období. In: Husitský tábor. Supplementum 3. Sborník Husitského muzea. Jan Žižka z Trocnova a husitské vojenství v evropských dějinách. VI. mezinárodní husitologické sympozium Tábor 12. – 14. října 2004. Tábor : Husitské muzeum, 2007, s. 169-179.

MICHL, Jan: Legionářské organizace v Československu (1920 – 1938). In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 4 (2007), s. 4-23 : fotogr.

NOVÁK, Petr: Československá diplomacie a řecko-turecká válka 1920 – 1922. In: Moderní dějiny 15. Sborník k dějinám 19. a 20. století. Praha : Historický ústav AV ČR, 2007, s. 183-220.

SCHVARC, Michal: Gulka pre štátneho tajomníka : (Pokus o atentát na Franza Karmasina v Nižnom Medzeve 11. decembra 1938). In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 4 (2007), s. 42-50 : fotogr.

SCHVARC, Michal – HOLÁK, Martin: Marcová kríza 1939 v Československu vo svetle vybraných nemeckých dokumentov. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 1 (2007), s. 86-127.

TÓTH, Andrej: Stanovisko Budapešti v otázke podpisu mierovej smlouvy se spojeneckými a pridruženými mocnosťami (květen – červen 1920). In: Slovánský přehled. – Roč. 93, č. 2 (2007), s. 177-215.

TULKISOVÁ, Jana – BAKA, Igor – NIŽŇANSKÝ, Eduard: Ozbroyený maďarsko-slovenský konflikt z marca 1939 v správach Sicherheitsdienstu. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 124-156.

* * *

DUBÁNEK, Martin: Výzbroj čs. pevnostních objektů v Bratislavě. In: Střelecká revue. – Roč. 39, č. 2 (2007), s. 47-49 : fotogr.

KOKOŠKA, Stanislav: Než vypukla válka. Němci ve službách čs. zpravodajské služby v letech 1935 – 1939. In: Dějiny a současnost. – Roč. 29, č. 4 (2007), s. 37-40.

MICHELA, Miroslav: Okupácia, či návrat? Viedenská arbitráž – rozdielne ponímanie historickej udalosti. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 7, č. 6 (2007), s. 42-43 : mp.

ŠEMŠEJ, Matej: Bratislava od autonómie po vyhlásenie samostatného štátu. In: Historická revue. – Roč. 81, č. 9 (2007), s. 44-47 : fotogr.

1939 – 1945

BENEŠ, Edvard: Edvard Beneš – Paměti II. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství : Kritické vydání a rekonstrukce Benešových pamětí 1938 – 1945 / Ed.: Hauner, Milan – Praha : Academia, 2007. – 476 s. : reg.

BENEŠ, Edvard: Edvard Beneš – Paměti III. Dokumenty : Kritické vydání a rekonstrukce Benešových pamětí 1938 – 1945 / Ed.: Hauner, Milan – Praha : Academia, 2007. – 618 s. : reg.

Bojovali na všech frontách. Vzpomínky židovských vojáků a odbojářů z druhé světové války / Odb. posouzení a úvod: Zudová-Lešková, Zlatica – Praha : OS Magen, občanská židovská společnost, 2007. – 175 s.

BROŽ, Miroslav: Válečné dokumenty vypovídají : Československá zahraniční armáda v SSSR v dokumentech, exponátech a ve fotografii. 2. rozš. vyd. Praha : AVIS MO ČR pro Vojenský historický ústav Praha – Vojenský historický ústav Bratislava, 2007. – 1 CD

BÝSTRICKÝ, Valerián – LETZ, Róbert – PODOLEC, Ondrej, eds.: Vznik Slovenského štátu. 14. marec 1939 : Spomienky aktérov historických udalostí, I. diel. Bratislava : AE Press, 2007. – 339 s. : fotogr.

CSÉFALVAY, František – KÁZMEROVÁ, Ľubica: Slovenská republika 1939 – 1945 : Chronológia najdôležitejších udalostí. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Prodama, 2007. – 182 s. : reg.

DRABKIN, Artěm – ŠEREMEĚ, Oleg: T-34 v akci / Z angl. přel.: Škopková, Anna; odp. red.: Kaluš, Ondřej – Praha : Baronet, a.s., 2007. – 200 s. : fotogr.

HLAVINKA, Ján: Židovská komunita v okrese Medzilaborce v rokoch 1938 – 1945. Bratislava : Ústav pamäti národa vo Vydavateľstve Michala Vaška, 2007. – 281 s. : pram. a lit., reg., tabl., fotogr. príl.

HLÔŠKA, Vlado a kol.: Zamlčovaná pravda o Tisovi a Slovenskom štáte : Kam viedli Tiso a jeho vláda Slovákov v rokoch 1939 – 1945? 2. preprac. vyd. Bratislava : Eko-konzult, 2007. – 134 s. : mp., tabl., lit.

JANAS, Karol: Trenčianska župa (1940 – 1945) : K niektorým otázkam vzniku, existencie a fungovania verejnej správy na Trenčiansku. Trenčín : Trenčianska univerzita A. Dubčeka, 2007. – 141 s.

KALNÝ, Slavo: Bombardovanie Apolky. Bratislava : Albert Marenčin – Vyd. PT, 2007. – 146 s. : fotogr.

KAŠŠÁK, Peter – HRODEGH, Marián: Konečná zastávka Slovensko. Letecké aktivity a osudy posádok 15. USSF zostrelených nad územím Slovenska v rokoch 1944 – 1945. B.m.v. : Klub priateľov vojenskej histórie Slovenska, 2007. – 287 s. : fotogr.

KLUBERT, Tomáš: Obrnené jednotky v Slovenskom národnom povstaní. Nové Mesto nad Váhom : vl. nákl., 2007. – 338 s. : fotogr., lit., reg.

LACKO, Martin: Dezercie a zajatia príslušníkov Zaisťovacej divízie v ZSSR v rokoch 1942 – 1943. Bratislava – Prešov : Ústav pamäti národa vo Vyd. Michala Vaška, 2007. – 339 s. : fotogr., mp., reg.

LACKO, Martin: Slovenské národné povstanie 1944 / Zodp. red.: Števčeková, Daniela Bratislava : Slovart, 2007. – 221 s. : fotogr., reg.

LACKO, Martin, ed.: Proti Poľsku. Odras ťaženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2007. – 253 s. : obr., reg.

MEDVECKÝ, Matej: Spravodajské eso slovenského štátu. Kauza Imrich Sucký. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2007. – 239 s. : pram. a lit., reg., fotogr. príl.

MIČIANIK, Pavel: Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu I. (1941 – 1944) : V operácii Barbarossa. Banská Bystrica : Dali-BB, 2007. – 296 s. : fotogr., obr., mp., pram. a lit.

MIKLUŠOVÁ, L.: Epopeja zabudnutých : Spomienka na účastníkov vojnových udalostí v rokoch 1939 – 1945 pochádzajúcich z obcí bývalého notariátu Bolešov v okrese Ilava. Ilava : vl. nákl., 2007. – 102 s.

NIŽŇANSKÝ, Eduard, ed.: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ved. red.: Daniš, Miroslav – Bratislava : Stimul – Katedra všeobecných dejín FiF UK, 2007. – 275 s.

PEKÁR, Martin: Východné Slovensko 1939 – 1945. Politické a národnostné pomery v zrkadle agendy Šariško-zemplínskej župy. Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2007. – 181 s. : tabl., pram. a lit.

PEKÁR, Martin – PAVLOVIČ, Richard, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov VI. Slovensko medzi 14. marcom a salzburskými rokovaniami : Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. Historický zborník 9 (AFPhUP 187/269). Prešov : Universum FiF Prešovskej univerzity, 2007. – 471 s.

Obsah: *Pekár, Martin:* Slovensko medzi 14. marcom 1939 a salzburskými rokovaniami, s. 11-20; *Podolec, Ondrej:* Ústavné provizórium, s. 23-37; *Dragúň, Stanislav:* Vládne nariadenie o politických zbohatlíkoch a jeho realizácia v praxi, s. 38-54; *Macko, Martin:* Pôžička hospodárskej obrody Slovenska ako prostriedok prežimnej mobilizácie obyvateľstva, s. 55-66; *Medvecký, Matej:* Ústredňa štátnej bezpečnosti od jej vzniku po Salzburg, s. 67-76; *Schvarc, Michal:* Pozícia Karmasinovej Deutsche Partei vo vnútropolitckej kríze na jar a v lete 1940, s. 77-92; *Hetényi, Martin:* Postavenie maďarskej menšiny na Slovensku v rokoch 1939 – 1940, s. 93-111; *Koval, Peter:* Otázka slovensko-rusínskych etnických hraníc v čase formovania slovenskej štátnosti, s. 112-126; *Coranič, Jaroslav:* Postavenie gréckokatolíckej cirkvi v Slovenskej republike v rokoch 1939 – 1940, s. 127-142; *Borza, Peter:* Konflikt prešovského biskupa Pavla Petra Gojdiča, OSBM s režimom Slovenskej republiky

v rokoch 1939 – 1940, s. 143-149; *Olejník, Milan*: Rast antisemitizmu na Slovensku v prvom roku existencie slovenského štátu, s. 150-165; *Karcol, Marián*: Strata občianskych práv židovského obyvateľstva na Slovensku v období od marca 1939 do salzburských rokovaní, s. 166-178; *Arpáš, Róbert*: Československo, Česko-Slovensko alebo Slovensko. Československí komunisti medzi slovenskou autonómiou a napadnutím ZSSR, s. 179-184; *Šišjaková, Jana*: 14. marec 1939 v dobovej slovenskej tlači, s. 185-194; *Kuzmová, Dagmar*: Pravda a Čas o výpovediach Jozefa Tisu pred Národným súdom, s. 195-203; *Baka, Igor*: Vznik a výstavba slovenskej armády (marec 1939 – október 1940), s. 207-227; *Lacko, Martin*: Odras vzniku Slovenského štátu vo vojenských kronikách, s. 228-240; *Cséfalvay, František*: Začiatok maďarsko-slovenského ozbrojeného konfliktu v marci 1939 (o mýtoch a nepresnostiach), s. 241-250; *Mičianik, Pavel*: Pokračovanie slovensko-maďarského vojnového konfliktu po oficiálnom skončení maďarskej agresie (marec – apríl 1939), s. 251-267; *Jašek, Peter*: Slovenská armáda po ťažení proti Poľsku, s. 268-278; *Šmigel, Michal*: Ukrajinský legión Romana Suška. Útok zo Slovenska na Poľsko (1939), s. 279-292; *Gniazdowski, Mateusz*: Účasť Slovenska na agresii proti Poľsku v roku 1939 v poľskej historiografii, s. 293-313; *Janas, Karol*: Hlinkova garda v trenčianskom regióne v rokoch 1939 – 1940, s. 314-325; *Sokolovič, Peter*: Vzostup a pád Hlinkovej gardy v Trnave na pozadí pomoci vláde pri konsolidácii režimu, s. 326-341; *Uhrin, Marian*: Výzbroj Hlinkovej gardy v marci 1939, s. 342-352; *Kárpáty, Vojtech*: Hlinkova mládež do leta 1940, s. 353-362; *Garek, Martin*: Slovensko-poľské vzťahy od Mníchova 1938 po inkorporáciu odstúpených území, s. 365-378; *Kredátus, Juraj*: Politika II. poľskej republiky a Karpatská Ukrajina v predvečer vzniku Slovenského štátu, s. 379-401; *Suk, Pavel*: Prezident Emil Hácha a Slovensko v době mezi 9. – 14. březnem 1939, s. 402-418; *Tulkisová, Jana*: Činnosť Nemeckej vojenskej komisie na Slovensku a ohraničenie ochranného pásma, s. 419-433; *Katrebová-Bleková, Beáta*: Pokusy Ríšskeho ministerstva zahraničných vecí o odvolanie Karola Sidora v dôsledku salzburských rokovaní, s. 434-444; *Hallon, Ludovít*: Zásahy štátu do komerčného bankovníctva Slovenska v rokoch 1939 – 1940, s. 447-458; *Mičko, Peter*: Transfer miezd slovenských robotníkov z Nemecka na Slovensko v rokoch 1939 – 1940, s. 459-468.

TISO, Jozef: Prejavy a články zv. II. (1938 – 1944) / Ed.: Fabricius, Miroslav; Hradská, Katarína – Bratislava : AE Press – Historický ústav SAV, 2007. – 696 s.

VRBA, Rudolf: Utekl jsem z Osvětimi / Z angl. přel.: Hrdličková, Iva; Pěkný, Tomáš; odp. red.: Daníček, Jiří – Praha : Sefer, 2007. – 437 s.

Vzpomínky nebeského jezdce. Filip Jánský : Podle rukopisné pozůstalosti napsal Jindřich Drebot – 2. vyd. (1. dopl. vyd.). Praha : Ostrov, 2007. – 189 s. : fotogr.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica, usp.: Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v letech druhé světové války : Příspěvky účastníků mezinárodní konference konané ve dnech 17. – 18. října 2006 v Praze pod záštitou prof. RNDr. Václava Pačesa, DrSc., předsedy Akademie věd ČR. Praha : Historický ústav AV ČR, 2007. – 414 s. : fotogr.

Obsah: *Zudová-Lešková, Zlatica*: K osudu, odboju a boju československých Židov (Židia Československa v protinacistickej rezistencii v rokoch druhej svetovej vojny, s. 27-47; *Kural, Václav*: Osobnosť docenta Josefa Fischera v českém odboji, s. 49-54; *Gebhart, Jan*: Miloš O. Bondy a zpravodajství z Protektorátu Čechy a Morava, s. 55-60; *Kalousová-Hanáková, Eva*: Cesta ke svobodě (ilegální převody židovských uprchlíků přes Bílé Karpaty), s. 61-68; *Kamenec, Ivan*: K niektorým problémom rezistencie židovských obyvateľov na Slovensku v období holokaustu (obsah, formy, metódy, terminológia), s. 69-78; *Hradská, Katarína*: Aktivity Pracovnej skupiny pri záchrane slovenských židov v rokoch 1942 – 1944, s. 79-88; *Baranová, Daniela*: Účasť Židov v protifašistickom odboji na Slovensku, s. 89-104;

Tóth, Dezider: Represálie nacistov a príslušníkov POHG proti židovskému obyvateľstvu na Slovensku v rokoch 1944 – 1945, s. 105-120; *Kocman, Miloš*: Židé v domácim odboji (s akcentom na odbojovou činnosť Miloše Lederera a doc. PhDr. Josefa Fischera), s.123-128; *Gajan, Koloman*: Účast v odboji na východnom Slovensku v letech 1943 až 1944, s. 129-134; *Porjes, Ladislav*: Šestý židovský robotný praporek v utrpení i ozbrojeném boji, s. 135-138; *Dráská, Jana*: Ukrývané děti – výraz odporu, s. 139-141; *Milotová, Jaroslava*: Odboj v koncentračních táborech – ano či ne (poznámky k historii diskuse o definici odboje v koncentračních táborech), s. 153-166; *Moulet-Martincová, Šárka*: Povstání v Treblince, s. 167-172; *Franěk, Jiří*: Kde začíná odboj? (Příprava odboje v koncentračním táboře Osvětim – Březinka), s. 173-180; *Schwarcz, Viktor*: Bezprecedentní hrdinský čin Rudolfa Vrby a Alfréda Wetzlera v židovských dějinách, s. 181-193; *Burger, Adolf*: Vzpomínky na odboj, s. 197-200; *Kottová, Marta*: Nešli jsme jako ovce na porážku, s. 201-202; *Poskočil, Stanislav*: Čech v kleštích gulagu, s. 203-206; *Němeček, Jan*: Československá exilová vláda v Londýně a řešení židovské otázky, s. 217-244; *Maršálek, Zdenko*: Židé v československých vojenských jednotkách v zahraničí (nástin problematiky kvantifikace účasti), s. 245-256; *Hofman, Petr*: Židovská otázka v pozemních jednotkách československé armády na Západě za druhé světové války, s. 257-264; *Friedl, Jiří*: Židovská otázka v polské zahraniční armádě za druhé světové války, s. 265-276; *Kopoldová, Jiřina – Kopold, Bedřich*: Cesty Židů ve Svobodově armádě, s. 277-283; *Vodička, Adolf*: Židé v interbrigádě a další osudy židovského odbojáře, s. 287-290; *Klíma, Otto*: Moje válka, s. 291-296; *Singer, Gustav*: Židé ve zdravotní službě československé východní armády, s. 297-302; *Végh, Ludevít*: Cesta za protifašistickým odbojem skončila v gulagu, s. 303-312; *Bernstein, Baruch*: Židé v partyzánských jednotkách v Bulharsku, s. 313-328; *Lorencová, Anna*: Židovský odboj podle vzpomínek pamětníků, s. 331-338; *Kurečková, Miroslava*: Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 339-344; *Horčáková, Václava*: K historiografii o rezistenci Židů v českých zemích a na Slovensku v letech druhé světové války, s. 345-356; *Státník, Dalibor*: Hachšara jako předpoklad alije (cesta z moderního ghetta židovské předurčenosti k vlastní státnosti), s. 357-364; *Radil, Tomáš*: „Individuální psychologická a historická přítomnost – v čase“ a pronásledování i odvěta v době druhé světové války, s. 365-383.

* * *

BAKA, Igor: Nasadenie civilného obyvateľstva na Slovensku na opevňovacie práce v rokoch 1944 – 1945. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 1 (2007), s. 70-85.

BOROVÍČKA, Michael: Mučedník (Jozef Tiso). In: Borovička, Michael: Kolaboranti 1939 – 1945 / Odp. red.: Plzák, Allan. Praha – Litomyšl : Paseka, 2007, s. 222-269.

BYSTRICKÝ, Jozef: Slovenská 1. technická divízia na území Rumunska v roku 1944. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 33-49.

BYSTRICKÝ, Jozef: Zápisky kpt. Viliama Pavloviča z Ruska (30. X. 1943 – 5. IV. 1944) In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 95-126.

CSÉFALVAY, František: Nemecký dokument o zlyhaní slovenskej 1. pešej divízie v októbri 1943 (1.-2. časť); z nem. prel.: Segeš, Dušan. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 1 – 2 (2007), s. 128-144, s. 105-129.

DRAGŮŇ, Stanislav: Nemecko-slovenská dohoda z roku 1942 o spolupráci na kultúrnom poli a jej realizácia v praxi. In: Historický časopis. – Roč. 55, č. 3 (2007), s. 559-576.

FRIEDL, Jiří: Internace československých vojáků v SSSR 1939 – 1941. In: Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci

a internovaní. Sborník studií. Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 157-200.

FRIEDL, Jiří: Internace Východní skupiny československé armády v SSSR ve světle sovětských dokumentů. In: Slovanický přehled. – Roč. 93, č. 1 (2007), s. 87-120

FRIEDL, Jiří: Na cestě ke konfliktu – kontakty československé exilové vlády s Polským výborem národního osvobození a polskou prozatímní vládou. In: Moderní dějiny 15. Sborník k dějinám 19. a 20. století. Praha : Historický ústav AV ČR, 2007, s. 239-285.

FRIEDL, Jiří: Prejavy perzekuce během internace Východní skupiny čs. armády. In: Výzkum perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. / Ed.: Borák, Mečislav – Opava : Slezské zemské muzeum, 2007, s. 75-89.

HETÉNYI, Martin: Spoločenské aktivity maďarskej menšiny v okrese Nitra v rokoch 1939 – 1944. In: Historický časopis. – Roč. 55, č. 3 (2007), s. 503-530.

HOLÁK, Martin – MEDVECKÝ, Matej: Vznik Slovenského štátu v korešpondencii Karola Sidora s Konštantínom Čulenom. In: Historický zborník 17, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 115-123.

HRADSKÁ, Katarína: Revizionizmus holokaustu na Slovensku. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 174-183.

JELINEK, Yeshayahu A.: Maďari a Židia na Podkarpatskej Rusi v dobe druhej svetovej vojny. In: Židovská menšina za druhej republiky. Sborník přednášek z cyklu ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze v lednu až červnu 2007. Praha : Židovské muzeum v Praze, 2007, s. 148-154.

KÁRPÁTY, Vojtech: Vybrané jednotky Hlinkovej gardy 1941 – 1944. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 1 (2007), s. 6-20 : fotogr.

KILIÁNOVÁ, Gabriela: Pamätné miesto pre viacerých : Devín v Nemeckej ríši počas rokov 1938 – 1945. In: Slovenská otázka dnes. Výber textov z časopisu OS 1997 – 2006. / Zost.: Szigeti, László – Bratislava : Kalligram, 2007, s. 434-444.

KOKOŠKA, Stanislav: Činnosť orgánů UPVI NKVD na československém území v letech 1944 – 1945. In: Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií. – Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 325-356.

KOKOŠKA, Stanislav: Zpráva poručíka Františka Jandy o Čechoslovácích žijících na území Sovětského svazu. In: Slezský sborník. – Roč. 105, č. 3 (2007), s. 216-222.

KOPECKÝ, Milan – HOFÍREK, Tomáš: Němečtí zajatci na Dukle : Zajatci 1. čs. armádního sboru v SSSR v období karpatsko-dukelské operace. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 4 (2007), s. 52-69 : fotogr.

KUKLÍK, Jan – ČECHUROVÁ, Jana: Czech Refugee Trust Fund a československá emigrace : část 1. Geneze a finanční zabezpečení. In: Soudobé dějiny. – Roč. 14, č. 1 (2007), s. 9-43.

KUZNECOV, D. V.: Kontakty i vzaimootnošenija Russkich i Slovakov v period Slovackogo nacionalnogo vosstaniija. In: Russkije i Slovaki v XIX. – XX. vv. Kontakty, vzaimodejstvije, stereotipy. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii, priuročennoj ko Vtoromu zasedaniju Komisii istorikov Rossii i Slovakii (Moskva, 2. – 4. okťabrja 2007 g.). Moskva : Joškar-Ola, 2007.

LACKO, Martin: Obraz ZSSR a jeho metamorfózy v slovenskej (československej) armáde 1941 – 1945. In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie soviétizácie do slovenskej

(československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 31-38.

LACKO, Martin: Pomery v Sovietskom zväze očami slovenských vojakov (1941 – 1943). In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovielizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 39-70.

LACKO, Martin: Rusínska problematika vo fondoch armádneho spravodajstva 1940 – 1941.

In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 3 (2007), s. 46-53.

LETZ, Róbert: Vojenský vikár slovenskej armády biskup Michal Buzalka a jeho vzťah k Sovietskemu zväzu a boľševizmu (1940 – 1945). In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovielizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 71-92.

MARJINA, Valentina V.: Slovakija i slovackije politiky glazami sovetskich diplomatov (1940 – 1941 gg.). In: Russkije i Slovaki v XIX. – XX. vv. Kontakty, vzaimodejstvije, stereotypy. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii, priuročennej ko Vtoromu zasedaniju Komisii istorikov Rossii i Slovakii (Moskva, 2. – 4. oktábrja 2007 g.). Moskva : Joškar-Ola, 2007.

MAREK, Jindřich: Průzkumná činnost československých vojáků v obleženém Tobruku (říjen – prosinec 1941). In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 1 (2007), s. 45-60 : fotogr.

MICĽANIK, Pavel: November 1942 – najkrvavejší mesiac slovenskej Zaisťovacej divízie. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 70-94 : fotogr.

NÁTER, Pavel: The Carpatho-Dukla Operation. In: After the Battle. The Capture of le Havre. – Nr. 139 (2007), s. 44-55 : fotogr.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – TULKISOVÁ, Jana: Pôsobenie Nemeckej vojenskej komisie na Slovensku v roku 1939. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 36-60.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – MŇAHONČÁKOVÁ, Jana: Vymedzenie pojmu Žid na Slovensku a v Chorvátsku – pokus o porovnanie. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 107-130.

OTU, Petre: Die rumänische Armee in der Slowakei. Militärische Operationen und social-kulturelle Interferenzen mit der lokalen Bevölkerung. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. – Bratislava : Veda, 2007, s. 51-62 : mp., tabl.

PETRANSKÝ, Ivan A.: Zákomom neuznané kresťanské cirkvi a náboženské spoločnosti v Slovenskej republike 1939 – 1945. In: Historický zborník 17, č. 2 / Zost.: Bobák, Ján – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 37-50.

PROCHÁZKA, Ivan: Českoslovenští lékaři ve službách Britské armády v letech 1940 – 1945. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 2 (2007), s. 4-36 : fotogr.

RAJLICH, Jiří: Francouzská stopa kapitána Vašátka, II. část. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 3 (2007), s. 63-75 : fotogr.

RAJLICH, Jiří: První a poslední sestřel 1. československé smíšené letecké divize v SSSR. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 4 (2007), s. 24-35 : fotogr., tabl.

SCHVARC, Michal: Masová exekúcia v Sklenom 21. septembra 1944 v širšom dejinnom kontexte: In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 3 (2007), s. 4-13.

SOKOLOVÁ, Milena: Postoj evanjelickej a.v. cirkvi k riešeniu židovskej otázky na Slovensku

v rokoch 1938 – 1945. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 131-144.

SOKOLOVIČ, Peter: Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 4 (2007), s. 4-30 : fotogr.

SOKOLOVSKÝ, Leon: Spomienky na východný front 1941 – 1943. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 2 (2007), s. 93-104 : fotogr.

ŠUMICHRAST, Peter: Messerschmitt Bf 109 E slovenských Vzdušných zbraní (1942 – 1944). In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 2 (2007), s. 48-69.

ŠUMICHRAST, Peter: Vojenský zajatecký tábor v Grinave (leto 1944). In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 165-181.

UHRIN, Marian: KSS a Druhá partizánska brigáda generála M. R. Štefánika

In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovietskej armády do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 93-106

VALIŠ, Zdeněk: Čechoslováci v táborech a väznicích NKVD za druhé svetové války (1940 – 1944) : Výběr dokumentů z fondů Vojenského ústředního archivu a Archivu Ministerstva vnitra ČR. In: Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií. Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 201-324.

VANĚK, Oldřich: Podmienky a proces vzniku 4. partizánskej brigády (november 1944 – február 1945). In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 1 (2007), s. 49-69.

VRZGULOVÁ, Monika: Každodenný život židovských väzňov v nacistických koncentračných táborech. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania. Acta historica Posoniensia VII. / Ed.: Nižňanský, Eduard – Bratislava : Stimul, 2007, s. 89-104.

ZAVACKÁ, Katarína: Tlač, cenzúra a propaganda na Slovensku od 6. októbra 1938 do konca vojny. In: Česko-slovenská historická ročenka 2007. Brno : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků vo Vyd. Masarykovy univerzity, 2007, s. 239-274.

ZUPKO, Štefan: Bombardovanie Nových Zámok 7. a 14. októbra 1944 a 14. marca 1945. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 182-198.

* * *

ADÁMI, Ján: Spomienky na por. Jána Ušiaka. Prvý veliteľ Prvej čs. partizánskej brigády J. Žižku, 1.-2. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 17 – 18 (2007), s. 4 : fotogr.

BIELIK, Oskar: Namiesto uznania – poníženie a väzenie. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 13 (2007), s. 4 [Tlach Jozef, Širica Michal].

CSÉFALVAY, František: Generál Golian (1906 – 1945). In: Obrana. – Roč. 16, č. 4 (2007), s. 29 : fotogr.

CSÉFALVAY, František: Generál II. triedy Jozef Turanec. In: Obrana. – Roč. 15, č. 9 (2007), s. 29.

CSÉFALVAY, František: Jozef Gabčík – muž, ktorý sa postavil Heydrichovi. In: Historická revue. – Roč. 18, č. 4 (2007), s. 19-23 : fotogr.

CSÉFALVAY, František: Martýr boja za slobodu. In: Obrana. – Roč. 15, č. 5 (2007), s. 29 : fotogr. [Viest Rudolf].

CSÉFALVAY, František: Štefan Jurech (1898 – 1945). In: Obrana. – Roč. 15, č. 11 (2007), s. 29 : fotogr.

- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generál II. triedy Augustín Malár. In: Obrana. – Roč. 15, č. 10 (2007), s. 29 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generálmajor in memoriam Alexander Korda. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 1 (2007), s. 78-82 : fotogr.
- ČAPLOVIČ, Miloslav:** Generál I. triedy Ferdinand Čatloš. In: Obrana. – Roč. 15, č. 6 (2007), s. 29 : fotogr.
- FERJENČÍK, Boris:** Nacisti zodpovední za tragédiu 16. júna 1944. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 14 (2007), s. 6 [Bratislava]
- GAJDOŠ, Milan:** Generál Július Nosko In: Bojovník. – Roč. 52, č. 12 (2007), s. 4 : fotogr.
- GAJDOŠ, Milan:** Kňaz, obeť fašizmu. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 16 (2007), s. 4 [Veselý Ludovít]
- GAJDOŠ, Vladimír:** Židovskí parašutisti v SNP, 1.-2. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 11 – 12 (2007), s. 10 : fotogr.
- HALAJ, Dušan:** Z histórie spoločného boja proti fašizmu. René Picard, Jean Bonnefon, Gérard Forestier. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 1 – 3 (2007), s. 4 : fotogr.
- Kto bol plukovník Ján Černek /Š. P./** In: Bojovník. – Roč. 52, č. 12 (2007), s. 8 : fotogr.
- MAREK, Vladimír:** Bitva úderných hlídek. Od jedného z nejslavnějších mezníků naší vojenské historie, bitvy u Zborova, uplyne 2. července devadesát let. In: A-report. – Roč. 18, č. 13 (2007), s. 46-47 : fotogr.
- MAREK, Vladimír:** Láska zrozená v boji: Od úmrtí bývalého náčelníka štábu 2. paradesantní brigády Karla Hlásného uplyne v těchto dnech dvacet pět let. In: A-report. – Roč. 18, č. 23 (2007), s. 44-45 : fotogr.
- MASKAL, Radoslav:** Protifašistický odboj a menšinová otázka : Maďarská a nemecká menšina v postojoch činiteľov československého zahraničného odboja. In: Historická revue. – Roč. 18, č. 7-8 (2007), s. 60-63 : fotogr.
- MASKALÍK, Alexej:** Generál I. triedy Alexander Čunderlík. In: Obrana. – Roč. 15, č. 7 (2007), s. 28 : fotogr.
- MASKALÍK, Alexej:** Anton Pulanich (1884 – 1962). In: Obrana. – Roč. 15, č. 8 (2007), s. 29 : fotogr.
- MRKVÁNEK, Igor:** Avia B-534 ve službách Luftwaffe. In: REVI. Dvuměsíčník o letadlech a letcích. – Roč. 14, č. 69 (2007), s. 42-43 : fotogr.
- Najvyššie ocenenia R. Vrbovi a A. Wetzlerovi.** In: Bojovník. – Roč. 52, č. 3 (2007), s. 2.
- NOVÁKOVÁ, Zuzana E.:** Z denníka posledného rušňovodiča „Hurbana“, 1-2. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 8 – 9 (2007), s. 8, 3.
- PAULIAK, Ervín:** Generál zima pod Moskvou. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 3 – 4 (2007), s. 7, 7.
- PAULIAK, Ervín:** „Náš“ štrnásty marec. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 6 (2007), s. 1-2.
- PECNÍK, Marcel:** Československo v rokoch 1939 až 1945 – menový babylon? In: Historická revue. – Roč. 18, č. 7-8 (2007), s. 57-59 : fotogr.
- PILEK, Štefan:** Význam žurnalistiky v SNP. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 17 (2007), s. 8.
- PIVKOVÁ, Eubica:** Kto bol dr. Ing. Ondrej Kožuch. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 26 (2007), s. 6.
- RAGAČOVÁ, Júlia:** Archívy a archívne fondy o Slovensku v rokoch 1944 – 1948. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 99-112.
- SAMČÍK, Ján:** Stihol ich trest zradcov, 1. – 2. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 17 – 18 (2007), s. 10 [ROA, repatriácie].

- SCHVARC, Michal:** Nacistická eugenika a Nemci na Slovensku. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti.* – Roč. 7, č. 2 (2007), s. 14-17 : fotogr.
- SLÍŽ, Vlado:** Frontová odyssea I. Komárnického. In: *Bojovník.* – Roč. 62, č. 22 (2007), s. 6 : fotogr.
- SOUŠEK, Tomáš:** Hrdinové znovu v oblacích : Zatímco generál Janoušek budoval československé letectvo, štábní kapitán Ocelka trávil stovky hodín nad válečnou Európou. In: *A-report.* – Roč. 18, č. 25-26 (2007), s. 32-33 : fotogr.
- ŠKOREC, Ján:** Zostrelenie nemeckého lietadla nad Bratislavou. In: *Bojovník.* – Roč. 52, č. 21 (2007), s. 4 : fotogr.
- ŠUMICHRAST, Peter:** Obec Ivanka pri Dunaji a letecká vojna nad Slovenskom. In: *Ivanské noviny.* – Roč. 17, č. 2 (2007), s. 15-16 : fotogr.
- ŠVANDA, Petr:** Žil a zomrel v službách národu. In: *Bojovník.* – Roč. 52, č. 8 (2007), s. 5 : fotogr. [Jurech Štefan].
- ŠVEC, Tomáš:** Pracovný tábor – SNP – koncentrák. In: *Obrana.* – Roč. 15, č. 9 (2007), s. 30 : fotogr. [Wágner Oto].
- ŠVEC, Tomáš:** Z Krymu po Kežmarok. In: *Obrana.* – Roč. 15, č. 5 (2007), s. 34 : fotogr. [2. čs. spd brigáda, J. Halan].
- VALENT, Peter:** Zahraničnopolitické postavenie Slovenského štátu. In: *Historická revue.* – Roč. 18, č. 1 (2007), s. 48-49 : fotogr.
- VNUK, František:** Posledné mesiace života dr. Jozefa Tisu. In: *Život. Miesiecznik spoločno-kulturalny.* Č. 5 – 6 (2007), s. 24-25.
- VRBIČAN, Daniel:** Útrapy vojnového veterána. In: *Bojovník.* – Roč. 52, č. 16 (2007), s. 10 : fotogr. [Vrbičan Adam].
- ZAVACKÁ, Marína:** Informačná služba a naši hrdinovia. Slovenskí krajanovia v americkej armáde. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti.* – Roč. 7, č. 4 (2007), s. 13-15 : fotogr.

1945 – 1993

- BENČÍK, Antonín:** V chapadlech kremelské chobotnice / Odp. red.: Richter, Karel – Praha : Mladá fronta, 2007. – 514 s. : fotogr., pram. a lit.
- BLAŽEK, Petr,** ed.: A nepozdvihne meč... : Odpírání vojenské služby v Československu 1948 – 1989. Praha : Academia, 2007. – 339 s. : fotogr., dok., reg.
- Dúbravčík, Jan:** Osmadvacítka : Historie 28. stíhacího bombardovacího leteckého pluku / Odp. red.: Moucha, Arnošt – Cheb : Svět křídel, 2007. – 297 s. : fotogr., pram.
- Československý svaz důstojníků v exilu 1952 – 1958 :** Sborník dokumentů. Díl I. Brno : Univerzita obrany, 2007. – 130 s.
- HAZUCHA, Miroslav:**...úspěšní 40 rokov. Banská Bystrica : VŠC Dukla Banská Bystrica, 2007, 219 s.
- GAREK, Martin:** Horná Orava a severný Spiš v rokoch 1945 – 1947. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2007, 96 s. (partizáni, Kuraš Józef)
- IRRA, Miroslav:** MiG-15. „Patnáctka“ Letoun MiG-15 v čs. vojenském letectvu v letech 1951 – 1983 : „Fifteen“ MiG-15 in Czechoslovak Air Force 1951 – 1983 : 2. díl / Vol. 2 / Překlad: Leckie, Ina; kresby: Válka, Zbyněk; výkresy: Vondraš, Martin – Nevojice : Jakab, 2007. – 104 s. : fotogr., nákresy
- NIESNER, Jan:** Nebe není ráj aneb Starý pilot vypravuje / Odp. red.: Moucha, Arnošt – Cheb : Svět křídel, 2007. – 217 s. : fotogr.
- SZUSZCZYŃSKI, Pawel:** 65 dni operacji „Dunaj“. Relacja oficera wojsk inżynieryjnych,

uczestnika zbrojnej agresji na Czechosłowacje w dniach 20. 8. – 23. 10. 1968 r. (wersja robocza). Warszawa : 2007. – 199 s.

ŠMIGEL, Michal: Banderovci na Slovensku 1945 – 1947 : (Niektoré aspekty pôsobenia jednotiek Ukrajinskej povstaleckej armády na území krajiny) / Odb. red.: Kmeť, Miroslav – Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB – Ústav vedy a výskumu UMB, 2007. – 194 s. : príl.

ŠTĚPÁNEK, Karel – MINAŘÍK, Pavel: Československá lidová armáda na Rýnu. Praha : Naše vojsko, 2007. – 348 s. : fotogr., mp., tabl., dok.

ZÍDEK, Petr – SIEBER, Karel: Československo a subsaharská Afrika v letech 1948 – 1989 / Odp. red.: Weidenhofferová, Iva – Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2007. – 322 s. : reg., res.

* * *

BÍLEK, Jiří: „Kulový blesk“ ministra Čepičky. Pokus o řešení bytové krize vojáků z povolání v první polovině padesátých let minulého století. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 3 (2007), s. 40-62 : fotogr., tabl.

ČAPLOVIČ, Miloslav: K niektorým osudom vyšších slovenských dôstojníkov po februári 1948. In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie soviétizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 139-151 (Kristin Jozef Martin; Kuna Pavol; Širica Michal; Černek Ján; Bodický Ladislav; Manica Branislav)

EICHLER, Jan: Začátky studené války : Formování bipolárního uspořádání mezinárodních vztahů v letech 1945 – 1947. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 3 (2007), s. 4-23 : fotogr.

GÁBA, Vladimír: Telesná výchova a šport v rezorte Ministerstva obrany SR. In: Vojenské obzory. Teoretický časopis. – Roč. 13, č. 1 (2007), s. 97-106.

JIRÁSEK, Zdeněk: K problematice repatriácie československých občanů ze SSSR. In: Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií. Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 357-385.

LÁNÍK, Jaroslav: Dopad peněžní reformy na výstavbu československé armády. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 1 (2007), s. 61-69 : tabl.

LITERA, Bohuslav: K vývoji sovětského bloku ve druhé polovině 60. let. In: Moderní dějiny 15. Sborník k dějinám 19. a 20. století. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2007, s. 329-351.

MASKALÍK, Alexej: Riešenie otázky dôstojníkov armády vojnovkej Slovenskej republiky v čs. armáde po februári 1948. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 90-102.

MASKALÍK, Alexej: Sovietizácia pri výstavbe veliteľského zboru čs. armády v rokoch 1945 – 1948. In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie soviétizácie do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 107-116.

NAĐOVIČ, Svetozár: Withdrawal of Soviet Troops from Czechoslovakia, 26. 2. 1990 – 27. 6. 1991. In: Exiting War. Post Conflict Military Operations. 6th International Conference Military History Working Group Bratislava 3 – 7 April 2006 / Eds.: Čaplovič, M.; Stanová, M.; Rakoto, A. – Bratislava – Chateau de Vincennes : VHÚ – SHD, 2007, s. 322-328.

PELIKÁN, Jan: Jugoslávie a československá otázka v květnu a červnu 1968. In: Slovanský přehled. – Roč. 93, č. 1 (2007), s. 63-86.

STANĚK, Tomáš: Českoslovenští občané v systému GUPVI NKVD-MVD v SSSR v letech

1945 – 1956 a němečtí váleční zajatci v Československu v etapě 1945 – 1950. In: Perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956). Část II. Váleční zajatci a internovaní. Sborník studií. Opava : Slezské zemské muzeum – Slezská univerzita, 2007, s. 15-156 : tabl.

SYRNÝ, Marek: Boj Komunistické strany Slovenska a Demokratickej strany o vplyv v slovenskej armáde v rokoch 1944 – 1948. In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovietskej do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie – Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter. – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 13-29.

ŠEMŠEJ, Matej: Prejavy odporu slovenskej verejnosti proti okupácii vojsk Varšavskej zmluvy (1968 – 1969). In: Historický zborník 17, č. 2 / Zost.: Bobák, Ján. – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 87-101.

ŠMIGEL, Michal: Banderovci na Slovensku (1945 – 1946). K problematike činnosti a propagačných antikomunistických aktivít oddielov Ukrajinskej povstaleckej armády. In: Radikálny socializmus a komunizmus na Slovensku (1918 – 1989). Spoločnosť medzi demokraciou a totalitou / Šmigel, Michal a kol. – Banská Bystrica : Katedra histórie FH UMB, 2007, s. 137-177.

ŠMIGEL, Michal: Banderovci versus československá armáda. (Vojenská konfrontácia na území Slovenska v rokoch 1945 – 1946). In: V tieni červenej hviezdy. Prenikanie sovietskej do slovenskej (československej) armády v rokoch 1944 – 1948. Zborník z konferencie Bratislava, 27. 10. 2006 / Zost.: Šoltés, Peter – Bratislava : Istropolitan, 2007, s. 117-138.

ŠMIGEL, Michal: Prieniky Ukrajinskej povstaleckej armády na území severovýchodného Slovenska v rokoch 1945 – 1946. In: Historický zborník 17, č. 2 / Zost.: Bobák, Ján – Martin : Matica slovenská, 2007, s. 51-86.

ŠOLC, Jiří: Akce HANSA. Případ majora Nechanského, 2. část. In: Historie a vojenství. – Roč. 56, č. 3 (2007), s. 24-39 : fotogr.

ŠTAIGL, Jan: Formovanie a vývoj dôstojníckeho zboru čs. armády na Slovensku v rokoch 1945 – 1948. In: Vojenská história. – Roč. 11, č. 4 (2007), s. 61-89.

ŠTEFANSKÝ, Michal: Danube Operation in 1968. In: Exiting War. Post Conflict Military Operations. 6th International Conference Military History Working Group Bratislava 3 – 7 April 2006 / Eds.: Čaplovič, M.; Stanová, M.; Rakoto, A. – Bratislava – Chateau de Vincennes : VHÚ – SHD, 2007, s. 314-321.

VYKOUKAL, Jiří: Sovětizace jako výkladový problém. In: Moderní dějiny 15. Sborník k dějinám 19. a 20. století. Praha : Historický ústav AV ČR, 2007, s. 287-301.

* * *

BUMOVÁ, Ivica: Protižidovské výtržnosti v Bratislave v historickom kontexte (august 1946). In: Paměť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. – Roč. 3, č. 3 (2007), s. 14-29 : fotogr.

ČEJKA, Petr: Od vzniku 22. výsadkové brigády uplyne letos padesát pět let. Směr Slovensko. In: A-report. – Roč. 18, č. 10 (2007), s. 44-47 : fotogr.; Přesun na Moravu, č. 12 (2007), s. 46-47 : fotogr.

DUBÁNEK, Martin – LAKOSIL, Jan: Československé zesílené polní opevnění 1952 – 1964. In: Střelecká revue. – Roč. 39, č. 5 (2007), Sešity Střelecké revue č. 76, s. 85-97 : fotogr.

DUBÁNEK, Martin: Tarasnice 21. In: ATM – Armádní technický magazín. – Roč. 39, č. 4 (2007), s. 44-46 : fotogr.

FENCL, Jiří: Jiří Čermák, otec samopalů vz. 58. In: ATM – Armády, technika, militaria. – Roč. 5, č. 1 (2007), s. 78-81 : fotogr.

KOZLOV, Andrej Valerjevič: Informacionnoje obespečenije vvoda vojsk stran Varšavskogo dogovora v Českoslovakiju v avguste 1968 goda. In: Vojenno-istoričeskij žurnal. – Roč. 68, č. 7 (2007), s. 15-16.

MÁČE, Jan: Československé letectvo po roce 1945, 12-13: Domáci výroba. In: ATM – Armády, technika, militaria. – Roč. 5, č. 1 – 2 (2007), s. 48-52, 66-69 : fotogr.

MARJÁNEK, Pavel: Matějček XM-12. Makrol. In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 83, č. 11 (2007), s. 38-46 : fotogr.

MASKAL, Radoslav: Peripetie retribučného súdництва : Ludové súdy na Slovensku po druhej svetovej vojne. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 7, č. 6 (2007), s. 16-18 : fotogr., tabl.

MASKALÍK, Alexej: Kto z koho. Sovietizácia pri výstavbe veliteľského zboru čs. armády v rokoch 1945 – 1948. In: Historická revue. – Roč. 18, č. 12 (2007), s. 30-34 : fotogr.

MICHÁLEK, Slavomír: Odmítnutí Marshallova plánu : Československá politika mezi Východem a Západem. In: Dějiny a současnost. – Roč. 29, č. 7 (2007), s. 33-36.

SOUŠEK, Tomáš: Jak vznikala dopravníka. Německá kořistní letadla tvořila základ československého dopravního letectva. In: A-report. – Roč. 18, č. 1 (2007), s. 30-33 : fotogr.

ŠPELINA, Jožka: Osmdesátiny dvou emeritních zkušebních pilotů VZLÚ. In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 83, č. 1 (2007), s. 46-48 : fotogr.

1993 – 2007

BUDA, František: Vojenský úrad finančného zabezpečenia 02 Topoľčany. Topoľčany : [1997], nestr., text, tabl., grafy, obr.

ČUKAN, Karol a kol.: Mládež a armáda (súbor sociologických štúdií) / Zodp. red.: Dolinay, Ján – Bratislava : Komunikačný odbor MO SR, 2007. – 123 s., tabl., gr., lit.

LUPTÁK, Lubomír a kol.: Panoráma globálneho bezpečnostného prostredia 2006 – 2007 / Zodp. red.: Lupták, Lubomír – Bratislava : Odbor bezpečnostnej a obrannej politiky MO SR, 2007. – 873 s. : reg.

5 rokov práce pre obranu a bezpečnosť 2001 – 2006. Bezpečnostný úrad Ministerstva obrany Slovenskej republiky. 5 Years of Labour for Defence and Security 2001 – 2006. Security Office of the Slovak Defence Ministry / Zost.: Sobek, Milan, zodp. red.: Dolinay, Ján – Bratislava : Komunikačný odbor MO SR pre Bezpečnostný úrad MO SR, 2007. – 94 s. : fotogr., mp.

Príručka vojaka Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo vojenskej operácii ISAF / Zodp. red.: Švantner, Pavol – Trenčín : Kultúrne a metodické centrum Ozbrojených síl SR, 2007. – 38 s. : fotogr.

Príručka vojaka Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo vojenskej operácii KFOR / Zodp. red.: Švantner, Pavol, 2. vyd. – Trenčín : Kultúrne a metodické centrum Ozbrojených síl SR, 2007. – 33 s. : fotogr.

Ročenka Ministerstva obrany Slovenskej republiky 2006 / Zost. a red. sprac: Dolinay, Ján – Bratislava : MO SR – Komunikačný odbor Kancelárie ministra, 2007. – 236 s. : fotogr., grafy, tabl.

Vojenská polícia 1991 – 2006 : 15. výročie vzniku / Zodp. red.: Komárek, Luboš. Trenčín : Riaditeľstvo Vojenskej polície, [2007]. – 64 s. : fotogr.

* * *

NOVOSAD, Ondřej: Slovenská republika v mierových operáciách 1993 – 2005. In: *Exiting War. Post Conflict Military Operations. 6th International Conference Military History Working Group Bratislava 3 – 7 April 2006 / Eds.: Čaplovič, M.; Stanová, M.; Rakoto, A. – Bratislava – Chateau de Vincennes : VHÚ – SHD, 2007, s. 87-92.*

Strategické a operační aspekty protipovstaleckého boje (nas). In: *Vojenské rozhledy. – Roč. 16 (48), č. 2 (2007), s. 221-228.*

ŠOTOVÁ, Olga: Sociálně psychologické charakteristiky působení vojenských jednotek v misi. In: *Vojenské rozhledy. – Roč. 16 (48), č. 2 (2007), s. 121-135.*

VLKOVSKÝ, Jan: Bezpečnostní prostředí do r. 2025 podle NATO : (Bi-Sc Future Security Environment Study). In: *Vojenské rozhledy. – Roč. 16 (48), č. 4 (2007), s. 19-25.*

* * *

BAFRNEC, Július: Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality. In: *Logistika. – Roč. 1, č. 1 (2007), s. 25-26.*

BEGALA, Ján – GYÜRÖSI, Miroslav: Slovenský obojživelník Aligator. In: *ATM – Armády, technika, militaria. – Roč. 5, č. 4 – 5 (2007), s. 51-53, 28-31: fotogr.*

GEISBACHEROVÁ, Daniela: Aktuálne otázky realizácie Kódexu správania sa v oblasti politicko-vojenských aspektov bezpečnosti. In: *Vojenská osвета. Spoločenskovedné semináre. – Roč. 4, č. 2 (2007), s. 72-76*

Implementácia niektorých ustanovení Kódexu správania sa v oblasti vojensko-politických aspektov bezpečnosti v právnom poriadku Slovenskej republiky. In: *Vojenská osвета. Spoločenskovedné semináre. – Roč. 4, č. 2 (2007), s. 77-82.*

Kódex správania sa v oblasti politicko-vojenských aspektov bezpečnosti. In: *Vojenská osвета. Spoločenskovedné semináre. – Roč. 4, č. 2 (2007), s. 83-87.*

KOVÁČ, Milan: Slovenská republika a vojenské operácie NATO, EÚ, OBSE a OSN. In: *Vojenská osвета. Spoločenskovedné semináre. – Roč. 4, č. 2 (2007), s. 30-54 : tabl.*

LIŠKAYOVÁ, Natália: Aplikácia zákona o zbraniach a strelive. In: *Obrana. – Roč. 15, č. 5 (2007), s. 30-31 : fotogr.*

MAMULA, Martin – MÜLLER, Tomáš – POSPÍCHAL, Petr: Albatrosy ve třetím tisíciletí. In: *Letectví + kosmonautika. – Roč. 83, č. 5 (2007), s. 65-70 : fotogr.*

MINARECH – UŠÁK – MARCHEVKA, Peter: Vyzbrojovanie v podmienkach MO SR. In: *Logistika. – Roč. 1, č. 1 (2007), s. 13-15 : fotogr.*

NOVÝ, Marek: Modely psychické zátěže v mírových misích. In: *Vojenské rozhledy. – Roč. 16 (48), č. 2 (2007), s. 117-120.*

STOLÁR, Michal – GYÜRÖSI, Miroslav – CHYTIL, Ivan: Vzdušné sily zvýšili aktivitu. In: *Letectví + kosmonautika. – Roč. 83, č. 7 (2007), s. 34-36 : fotogr.*

ŠIMKO, Vladimír: Transformácia OS SR na pozadí zmien v NATO. In: *Obrana. – Roč. 15, č. 8 (2007), s. 16-17.*

VITKO, Pavol: Explózia v Novákoch. In: *Obrana. – Roč. 15, č. 3 (2007), s. 4-7 : fotogr.*

ZŮNA, Jaromír: Mírové operace. In: *Vojenské rozhledy. – Roč. 16 (48), č. 2 (2007), s. 41-50.*

ŽIAK, Jozef: Slováci v najväčšej operácii únie. In: *Obrana. – Roč. 15, č. 1 (2007), s. 24-25 : fotogr. [Bosna a Hercegovina, ALTHEA].*

PRÁCE PRESAHUJÚCE VYMEDZENÉ CHRONOLOGICKÉ OBDOBIA

ANDRÁŠ, Matej: Severné hranice Slovenska. Slovenskí Gorali. Bratislava : Kubko Goral, 2007. – 113 s. : fotogr.

AUSKY, Stanislav A.: Dobrovolníci a druhá svetová válka. Ustašovci, vlasovci, banderovci. legionári, židovské legie. 2. dopl.vyd. B.m. : Nakl. Petrklíč, 2007. – 280 s. : fotogr., mp., príl.

BORÁK, Mečislav, ed.: Výzkum perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918 – 1956) : Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference, pořádané Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, Národním archivem České republiky a Slezským zemským muzeem 30. listopadu 2006 v Praze. Opava : Slezské zemské muzeum, 2007. – 277 s.

IRRA, Miroslav: MiG-21 : Jednadvacítka. Letoun MiG-21 v čs. vojenském letectvu v letech 1962 – 2005 : The „Twenty-one“. The MiG-21 in Czechoslovak Air Force 1962 – 2005 Nevojice : Jakab, 2007. – 94 s. : fotogr.

KORENÝ, Jozef: Slovenské modré barety v službe mieru : Na pamiatku Slovákov, ktorí zahynuli v misiách. Trenčín : Klub filatelistov pri Kultúrnom a metodickom centre OS SR, 2007. – 79 s. : fotogr.

MAZÁR, Jozef: Naša Dukla pod Urpínom. B.m.v. : Športová akadémia Mladosť, 2007. – 304 s. : fotogr., tabl.

MOTL, Stanislav: Kam zmizel zlatý poklad republiky. Praha : Rybka Publishers, 2007. – 263 s. : fotogr, pramene, lit.

PEJČOCH, Ivo: Tanky Praga : Historie obrněných vozidel ČKD 1918 – 1956. Cheb : Svět křídel, 2007. – 303 s. : fotogr., nákr.

SEGEŠ, Vladimír a kol.: Slovensko. Vojenská kronika / Autori: Segeš, Vladimír; Dangel, Vojtech; Čaplovič, Miloslav; Baka, Igor; Cséfalvay, František; Štaigl, Jan; Štefanský, Michal; Maskalík, Alexej; Purdek, Imrich; zodp. red.: Stanová, Mária. Bratislava : Perfekt – Vojenský historický ústav, 2007. – 200 s. : fotogr., obr., tabl., reg.

SEGEŠ, Vladimír – ŠEĐOVÁ, Božena, ed.: Miles semper honestus. Zborník štúdií vydaný pri príležitosti životného jubilea Vojtecha Dangla. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2007. – 296 s.

Obsah: *Segeš, Vladimír:* Jubilujúci Vojtech Dangel, s. 7-9; *Steinhübel, Jan:* Bitka pri Bratislave 4. júla 907, s. 11-19; *Zsoldos, Attila:* Počiatky hradu Tematín – alebo akýsi „tematín“, s. 21-26; *Csukovits, Enikő:* Zvíjajúci sa had a Satanov zbrojnoš. Obraz nepriateľa v naráciách stredovekých uhorských kráľovských donácií, s. 27-36; *Tóth, Norbert C.:* Kastelán Jakub, s. 37-46; *Veszprémy, László:* Vojenská výchova v stredovekom Uhorsku, s. 47-51; *Segeš, Vladimír:* Bojové zápolenia a rytierske hry zvané turnaje, s. 53-62; *Graus, Igor:* Banický zvon v Banskej Bystrici. Príspevok k dejinám zvonolejárstva a delolejárstva na strednom Slovensku, s. 63-73; *Varga, János J.:* Dunajská flotila a bitka pri Tolne roku 1599, s. 75-79; *Czigány, István:* Hornouhorské pohraničie v prvej polovici 17. storočia, s. 81-87; *Kowalská, Eva:* Využitie armády v procese rekatolizácie Uhorska, s. 89-93; *Chovanec, Jaroslav:* Štát a riešenie slovenskej otázky podľa Ludovíta Štúra, s. 95-107; *Csikány, Tamás:* Komárňanské pevnosti pod ochranou kamennej panny, s. 109-115; *Mannová, Elena:* „Mužský svet“. Spolky a armáda v 19. storočí, s. 117-123; *Dudeková, Gabriela:* Vojenská cenzúra korešpondencie. Niekoľko úvah o vzťahu armády a spoločnosti za prvej svetovej vojny, s. 125-135; *Hronský, Marián:* Rokovania česko-slovenských a poľských zástupcov v júli 1919 v Krakove, s. 137-147; *Balla, Tibor:* Severné vojenské ťaženie v roku 1919, s. 149-160; *Macho, Peter:* Branislav Varsik a bratislavský pomník Márie Terézie. Epizóda zo života mladého študenta a pokus

o rekonštrukciu jeho osobnej identity, s. 161-167; *Čaplovič, Miloslav*: Československá dunajská flotila v rokoch 1919 – 1939, s. 169-174; *Bystrický, Valerián*: Riešenie slovenskej otázky v kontexte rozhovorov slovenských politikov 29. a 30. septembra 1938 v Prahe, s. 175-190; *Šumichrast, Peter*: Vznik a počiatky vojenského letectva za prvej Slovenskej republiky, s. 191-198; *Segeš, Dušan*: Poľská reflexia slovenskej otázky v kontexte súperenia medzi Česko-Slovenskou národnou radou a Československým národným výborom (1939 – 1940), s. 199-210; *Cséfalvay, František*: Dva dokumenty o správaní sa slovenských dôstojníkov, s. 211-217; *Bystrický, Jozef*: Pomoc západných Spojencov Slovenskému národnému povstaniu, s. 219-231; *Maskalík, Alexej*: „Sovietizácia“ pri výstavbe veliteľského zboru čs. armády v rokoch 1945 – 1948, s. 233-237; *Štefánský, Michal*: Slovensko v Československu v období komunistického režimu 1948 – 1989, s. 239-248; *Michálek, Slavomír*: Diplomatické rokovania medzi USA a Československom v kontexte pražského politického procesu s Williamom N. Oatisom (1951 – 1953), s. 249-266; *Štaigl, Jan*: Unifikácia výzbroje čs. armády a jej vplyv na zbrojný priemysel na Slovensku na začiatku 50. rokov, s. 267-281; *Šedová, Božena*: Publikačná tvorba Vojtecha Dangla, s. 283-291.

ZAVADIL, Radomír: Vojenské automobily Tatra v letech 1918 až 1945 : Tatra Military Vehicles from 1918 to 1945 : Osobní automobily : Cars and Passenger Vehicles. Nevojice : Jakab, 2007. – 80 s. : fotogr., tabl.

* * *

CHALUPECKÝ, Ivan: Vývoj severnej hranice na Spiši. In: Ružomberký historický zborník I. / Zost.: Zmátlo, Peter – Ružomberok : Filozofická fakulta Katolíckej univerzity, 2007.

KOPECKÝ, Peter: K slovensko/československo-rumunským vzťahom 1944 – 1948. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 11-21.

MICHELA, Miroslav: Pamäť, politika a Trianon : Kontextualizácia „nového začiatku“ v novodobých slovensko-maďarských dejinách. In: Slovanský prehľad. – Roč. 93, č. 4 (2007), s. 521-528.

STŘEDA, Ladislav: Deset let po vstupu v platnost Úmluvy o zákazu chemických zbraní. Jak dál v chemickém odzbrojení? In: Vojenské rozhledy. – Roč. 16 (48), č. 3 (2007), s. 86-96.

PUSCAS, Vasile: Romania and Slovakia 1944 – 1948. In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. – Bratislava : Veda, 2007, s. 23-32.

VLČEK, Bohuslav: Geneze a vývoj vojenských správních úřadů České republiky. In: Vojenské obzory. Teoretický časopis. – Roč. 13, č. 1 (2007), s. 84-89.

* * *

GAJDOŠ, Vladimír: Slováci v légiách a v cudzineckej légii 1.-2. In: Bojovník. – Roč. 52, č. 24 – 25 (2007), s. 7.

JANOUŠEK, Jiří: Polní kanon vz. 17. In: ATM – Armádní technický magazín. – Roč. 39, č. 3 (2007), s. 44-45.

MAREK, Vladimír: Obrana modrého Dunaje. Až do roku 1959 byly součástí naší armády i jednotky říčního námořnictva. In: A-report. – Roč. 18, č. (2007), s. 46-47 : fotogr.

KÁRPÁTY, Vojtech: Strážcovia demokracie a nezávislosti. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 7, č. 1 (2007), s. 22-24 : fotogr. [čs. legionári, Čs. obec legionárska].

KOVAŘÍK, David: Mezi mlýnskými kameny. Němečtí antifašisté v Československu v roce 1945. In: Dějiny a současnost. – Roč. 29, č. 4 (2007), s. 41-43.

KUPKA, Vladimír: Rakousko-uherský 30,5cm moždíř Škoda, 1.-2. In: ATM – Armády, technika, militaria. – Roč. 5, č. 5 – 6 (2007), s. 74-77, 72-75 : fotogr.

LANG, Pavel: Nebudou nikdy zapomenuti : V Buzuluku byly slavnostně odhaleny památníky 99 čs. vojákům, kteří zde padli nebo zemřeli v průběhu 1. a 2. světové války. In: A-report. – Roč. 24, č. (2007), s. 8-9 : fotogr.

LUNGU, Corneliu Mihail: Main archival fonds of the National Historical Central Archives that contain information on Slovak-Romanian relations (1944 – 1950). In: Historické štúdie 45. Ročenka Historického ústavu SAV. Bratislava : Veda, 2007, s. 95-98.

MAREK, Vladimír: Od holubů po datové přenosy : Před osmdesáti lety vzniklo československé spojovací vojsko. In: A-report. – Roč. 18, č. 21 (2007), s. 42-43 : fotogr.

ŽIAK, Jozef: Naše americké korene. In: Obrana. – Roč. 15, č. 4 (2007), s. 38-39 : fotogr. [voj. časopis Obrana].

ŽIAROVSKÝ, Andrej: Pýcha dunajského loďstva. In: Obrana. – Roč. 15, č. 7 (2007), s. 29-31 : obr.

ZOZNAM EXCERPOVANÝCH ČASOPISOV A PERIODICKÝCH ZBORNÍKOV VYDANÝCH V ROKU 2007

- A-report. Čtrnáctidenník Ministerstva obrany ČR
Acta historica Neosoliensia. Ročenka Katedry histórie FHV UMB
Acta historica Posoniensia. Ročenka Katedry všeobecných dejín FiF UK
Annales historici Presovienses. Ročenka Inštitútu histórie FiF PU
ATM – Armády, technika, militaria
Bibliographie internationale d' histoire militaire. Sélection 2000 – 2004. Tome 26
Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov
Czech Armed Forces Today – Armáda České republiky dnes
Časopis Národního muzea – řada historická
Český časopis historický
Dějiny a současnost. Kultúrně-historická revue
Hadtörténelmi Közlemények
História. Revue o dejinách spoločnosti
História – maď.
Historica. Zborník Filozofickej fakulty UK
Historická revue. Vedecko-populárny časopis o dejinách spoločnosti
Historické štúdie. Ročenka Historického ústavu SAV
Historický časopis Historického ústavu SAV
Historický obzor
Historický zborník. Zborník Slovenského historického ústavu MS
Historie a vojenství. Časopis Historického ústavu Armády ČR
Letectví + kosmonautika. Český a slovenský populárně-odborný časopis
Logistika
Medea. Studia Mediaevalia et Antiqua. Zborník Katedry všeobecných dejín FiF UK
Medzinárodné otázky
Militärgeschichte. Zeitschrift für historische Bildung
Militärgeschichtliche Zeitschrift
Moderní dějiny. Sborník k dějinám 19. a 20. století

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Muzealnictwo wojskowe
Obrana. Vojenský mesačník MO SR
Österreichische Militärische Zeitschrift
Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche
Pamiatky a múzeá. Revue pre kultúrne dedičstvo
Politické vedy. Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy
Przegląd Historyczno-wojskowy
REVI – dvouměsíčník o letadlech a letcích
Slezský sborník
Slovanský přehled. Review for Central, Eastern and Southeastern European History
Slovenská archeológia
Slovenská archivistika
Soudobé dějiny
Střední Evropa. Reuve pro středoevropskou politiku a kulturu
Střelecká revue
Studia archeologica Slovaca mediaevalia
Studia historica Nitriensia. Zborník Katedry histórie a archeológie UKF
Studia historica Tyrnaviensia. Spoločenskovedný zborník Katedry histórie FH TU
Századok. A magyar történelmi társulat folyóirata
Vojenno-istoričeskij žurnal
Vojenská história. Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo
Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre
Vojenské obzory – teoretický časopis MO SR
Vojenské rozhledy – teoretický časopis Armády ČR
Zahraničná politika. Listy SFPA
Zborník Slovenského národného múzea

Zostavila Božena Šedová

ANOTÁCIE, GLOSÝ

SHAHRAD, Cyrus: *TAJEMSTVÍ VATIKÁNU*. Praha : Nakladatelství Brána, 2009, 192 s.

V závere minulého roku sa v kníhkupectvách objavila novinka z pera britského autora Cyrusa Shahrada, pojednávajúca o tajomstvách pápežského štátu. Publikácie s podobnou tematikou sú u nás pomerne zriedkavé, preto neprekvapí, že kniha *Tajemství Vatikánu* vyvolala v čitateľskej obci patričný ohlas. Ako už názov napovedá, autor sa snaží predstaviť pápežský štát z trochu iného spektra a zameriava sa na najväčšie záhady a tajomstvá v jeho dlhoročnej histórii. Ponúka svoj pohľad nielen na záležitosti z 20. storočia, o ktorých sa vďaka médiám mohla dozvedieť aj svetová verejnosť (napríklad vraždy v Švajčiarskej garde z roku 1998, alebo dodnes nevysvetlená smrť pápeža Jána Pavla I. v roku 1978), no čitateľovi predkladá aj málo známe skutočnosti z dôb stredoveku, či renesancie (odsúdenie ostatkov pápeža Formosa jeho nástupcom Štefanom VI., ktoré vošlo do dejín ako „synoda s umrlcom“, či tragický koniec zhýralého pápeža Alexandra VI.). Shahrada však nezaujímajú len smrť a vraždy v pápežskom štáte. Venuje sa aj priblíženiu spôsobu života vo Vatikáne a poukázaniu na mnohé zvláštnosti, s ktorými musí návštevník tohto najmenšieho suverénneho štátu na svete počítať.

Dielo je rozdelené na päť hlavných kapitol, doplnených o krátky *Úvod*, *Dodatky a Prámene*. V prvej kapitole (*Historie Vatikánu*) autor chronologicky predstavuje najdôležitejšie udalosti, ktoré hýbali pápežským štátom. Aspoň v krátkosti sa snaží čitateľovi priblížiť zmeny v postavení pápeža súvisiace s korunováciou Karla Veľkého za cisára, či s vyhlásením križiackych výprav po roku 1095. Táto časť je zameraná všeobec-

ne na dejiny pápežstva, nie na jeho tajomnú (a temnú) stránku, ktorú autor odhaľuje postupne v ďalších kapitolách.

V druhej časti s názvom *Domy Boží* Shahrada zobrazuje pamätihodnosti, na ktoré by pri prehliadke nemal zabudnúť žiadny návštevník Vatikánu. Autor veľmi dobre vie, o čom píše, keďže Vatikán niekoľkokrát navštívil a bádala i v jeho svetoznámom archíve. Nie je to však prehľad, aký by sme mohli nájsť v štandardnom turistickom sprievodcovi, Shahrada totiž pri jednotlivých objektoch a stavbách pridáva informácie, ktoré nie sú všeobecne známe. Najviac priestoru venuje bazilike svätého Petra a relikviám, ktoré sú uchovávané v jej priestoroch. Čitateľ sa dozvie zaujímavosti aj o expozíciách Vatikánskeho múzea, ktoré sa môže pochváliť dielami nevyčísliteľnej hodnoty. Autor do tejto kapitoly umiestnil aj podrobnú mapku súčasného Vatikánu a jeho štátnych hraníc v rámci „večného mesta“.

Tretia kapitola je nazvaná *Život ve Vatikánu*. Hneď v jej úvode sa Shahrada zameria na predstavenie troch pápežov, ktorí najviac ovplyvnili katolícku cirkev v 20. storočí. Išlo o kontroverzného pápeža Pia XII. (ktorému sa autor venuje aj v nasledujúcich kapitolách), „dobrého“ Jána XXIII. (toho autor niekoľkokrát chybné označil v texte ako Jána XXII., na stranách 26, 49 a 52, čo považujeme za hrubú chybu) a napokon azda najznámejšieho svätého otca, Jána Pavla II. Čitateľ zistí aj podrobnosti o fungovaní Vatikánu, jeho polícii, tlačovej kancelárii a, samozrejme, o povestnej Švajčiarskej garde. Veľmi podrobne autor vykresľuje priebeh starobylého obradu voľby nového pápeža, známeho ako konkláve, ktorý sa zrodil v 11. storočí. Zdôrazňuje, že samotný obrad prešiel za tých takmer tisíc rokov existencie len minimálnymi zmenami.

Štvrtá kapitola pojednáva o skutočnostiach, o ktorých by predstavitelia pápežského štátu najradšej mlčali a nesie príznačný názov *Smrť a Vatikán*. V jej úvode autor predstavuje pontifikát azda najzhýralej-

šieho a najhoršieho pápeža v dejinách, Alexandra VI., vlastným menom Rodriga Borghi. Obdobie jeho vlády (1492 – 1503) bolo plné škandálov, sprisahání a vrážd, pričom Shahrad tie najznámejšie (či najzaujímavejšie) pútavo približuje. Zaoberá sa aj dodnes nevysvetleným náhlym úmrtím pápeža Jána Pavla I. v roku 1978. Vatikán presnú príčinu jeho smrti stále neuviedol, jedna verzia hovorila o predávkovaní liekmi, ďalšia zase o infarkte počas spánku. Shahrad tvrdí, že Vatikán urobil všetko pre to, aby pravda nikdy nevyšla najavo a polemizuje s tvrdeniami ďalších bádateľov, že Ján Pavol I. zomrel po požití jedovatého náprstníka.

Aj ďalšie spomínané záležitosti by pápežská kancelária najradšej navždy „zamietla pod koberec“, pretože vrhajú na Vatikán veľmi zlé svetlo. Ide o prípad vraždy talianskeho bankára Roberta Calviho, ktorého našli obeseného v Londýne a najmä o sériu vrážd v Švajčiarskej garde z roku 1998. V obidvoch prípadoch jasne vidieť, že Vatikán nikdy neprejavil snahu tragédie uspokojivo vyšetriť. Naopak, reakciou bolo len pokúsiť sa o ututlanie zločinov, respektíve prezentovať ich na verejnosti tak, aby z toho pápežský štát vyviazol s čo možno najčistejším štítom.

Veľmi zaujímavá je aj piata, záverečná kapitola, s názvom *Skrytý Vatikán*. Tu Shahrad predstavuje najväčšie záhady a tajomstvá, vynárajúce sa v súvislosti so Svätou stolicou. Až desať strán venuje vatikánskemu tajnému archívu a dokumentom, o ktorých sa vie, že sú v archíve uložené: napríklad list mongolského chána pápežovi Inocentovi IV. z roku 1246, korešpondenciu Michelangela s pápežmi v 16. storočí, alebo záznamy inkvizície z procesu s Galileom. Ešte viac budia pozornosť dokumenty, ktorých existenciu Vatikán nikdy nepotvrdil, ale bádatelia predpokladajú, že ich má vo svojich tajných zbierkach. Hovorí sa najmä o množstve apokryfných textov z 1. a 2. storočia nášho letopočtu, alebo o spisoch katarov, prenasledovaných inkvizíciou v 13. a 14. storočí.

Ďalšími podkapitolami sú okrem iných

Církev a křížové výpravy, Ve jménu dobré víry: Inkvizice alebo *Vatikán a Opus Dei*. Tu sa Shahrad zaoberá znepokojujúcim vplyvom kresťanskej organizácie Opus Dei na pápežský stolec a zamýšľa sa, aké to môže mať následky na smerovanie a budúci vývoj katolíckej cirkvi. Zároveň približuje zásady a zvyky členov Opus Dei i profily niektorých jej významných predstaviteľov. Aj v tejto časti sa Shahrad nevyhol niekoľkým nedostatkom, spomeňme napríklad chybné uvedenie pontifikát Martina V. na strane 128 (správne má byť 1417 – 1431), alebo tvrdenie na strane 137, že križiáci prišli do Jeruzalema 7. mája 1099 (Jeruzalem bol dobytý až 15. júla 1099 po vyše mesačnom obliehaní).

Recenzovaná publikácia *Tajemství Vatikánu* má svoje pozitíva i negatíva. K pozitívam určite patrí samotná téma a spôsob, akou ju autor uchopil a spracoval. Shahradov štýl písania je pútavý a čitateľ sa od rozčítanej knihy len ťažko „odlepí“. Kladne hodnotíme aj výber fotografií, obrázkov, portrétov osobností, či mapiek, ktoré publikáciu spestrujú a vhodne dopĺňajú. Najmarkantnejším negatívom sú chyby v datovaní niektorých historických udalostí, alebo v uvádzaní pontifikátov niektorých pápežov. Iste, nepresnosti môžu byť i tlačovou chybou, no napríklad chybné označenie pápeža Jána XXIII. na troch miestach publikácie je závažným nedostatkom. Podľa nás by kniha mohla obsahovať aj kompletný zoznam pápežov s obdobím ich vlády kvôli lepšej prehľadnosti a orientácii pre čitateľa. Prekladateľ anglického originálu zároveň mohol dodať k použitej literatúre takisto výber prác v českom jazyku, ktoré sa zaoberajú pápežským štátom. Napriek uvedeným nedostatkom má dielo čitateľovi čo ponúknuť a môže slúžiť aj ako „odrazový mostík“ k podrobnejšiemu bádaniu po niektorom z prezentovaných vatikánskych tajomstiev.

M. Konečný

BROŽ, I.: 1967: *HVĚZDY PROTI HVĚZDÁM. AMERICKÁ OBČANSKÁ VÁLKA 1861 -1865.* Praha : EPOCHA 2009, 317 s.

Fenomén americkej občianskej vojny z rokov 1861 až 1865 patrí bezo sporu k veľmi zaujímavým a stále rezonujúcim témam nielen v Spojených štátoch amerických, ale aj inde vo svete. Dokazujú tak nielen známe literárne diela (napríklad dôverne známy ľubostný román Margaret Mitchellovej *Odviata vetrom*), ale aj skutočnosť, že v posledných rokoch vznikajú takmer so železnou pravidelnosťou kvalitné vojnové filmy s touto tematikou, napríklad snímky *Glory* (1989), *Gettysburg* (1997), či *Gods and Generals* (2003). Túto skutočnosť však historická spisba u nás akoby nerefletovala, pretože až do nedávna sa na pultoch našich knižkupectiev nenachádzala kniha, či monografia, vďaka ktorej by sa mohol laický čitateľ dozvedieť o tomto konflikte niečo bližšie a konkrétnejšie (snáď s výnimkou publikácie *Dějiny americké armády* od M. Matlofa z roku 1999, ale aj tá má širší záber a nezaobera sa výlučne občianskou vojnou). Nakoniec zostávala čitateľovi dychtivému po poznaní už iba jediná možnosť, a to v rámci hľadania informácií prejsť viacero publikácií encyklopedického charakteru, ktoré vo všeobecných rysoch pojednávajú o vývine vojenstva. Snáď práve vďaka tomu pražské vydavateľstvo Epoque vydalo nové popularizačné dielo o americkej občianskej vojne práve vo svojej edícii *Polozapomenuté války*. Ide o knihu z pera českého historika Ivana Broža s titulom *Hvězdy proti hvězdám. Americká občanská válka 1861-1865*.

Autor rozdelil svoj text na šesť hlavných kapitol, pričom udalosti radí v ich chronologickej postupnosti. Veľavravne to dosvedčujú aj ich názvy (kapitola I. – *Prědehra*, kapitola II. – *1861*, kapitola III. – *1862*, kapitola IV. – *1863*, kapitola V. – *1864*, kapitola VI. – *1856*). V prvej kapitole *Prědehra* sa tak logicky venuje východiskám a príči-

nám konfliktu; t. j. hospodárskym pomerom v južných a severných štátoch Únie, narastajúcej politickej diferenciacii medzi týmito regiónmi za prezidenta USA Jamesa Buchana (vyjadrením tohto procesu bolo založenie Republikánskej strany), ako aj problému existencie otroctva na Juhu a reakcií v podobe abolicionistického hnutia na Severe. Narastajúce problémy v rámci Únie vyústili k tomu, že ju jednostranne opustilo 13 južných štátov na čele s Južnou Karolínou (už 18. decembra 1860). Autor ďalej opisuje zvolenie „pocitvého Abeho“ – Abrahama Lincolna (1809 – 1865) za 16. prezidenta USA a jeho nastúpenie do úradu, pričom sa sústreďuje na jeho kroky namierené na odvrátenie hroziaceho konfliktu. V rámci prvej kapitoly čitateľ nájde aj krátke opisy ďalších hlavných aktérov vtedajších udalostí, ako napríklad prezidenta Konfederovaných štátov amerických (CSA) Jeffersona Davisa (1803 – 1889), veliteľa ozbrojených síl Konfederácie generála Roberta E. Leeho (1807 – 1870), a iných.

Druhá kapitola nazvaná *1861* sa začína opisom samotnej vojny, ako aj hlavných udalostí vojenského (prvá bitka pri Bull Rune 21. júla 1861, začiatok námornej blokády Juhu loďstvom Únie), aj nie vyslovene vojenského charakteru (organizácia prvých útekov otrokov z Juhu na Sever), pričom znova je tento opis doplnený o nové charakteristiky význačných osobností; generálov, politikov, zvedov, ktoré sa v tomto roku odohrali. Medzi týmito osobnosťami sa jednoznačne vyníma legendárny generál Konfederácie Thomas „Stonewall“ J. Jackson (1824 – 1863) z Virgínie, ktorého hviezda začala stúpať počas prvej víťaznej bitky Konfederácie pri Bull Rune. V rámci tejto kapitoly sa čitateľ tiež dozvie aj o osudoch a zapojení sa prvých českých prisťahovalcov do tejto vojny.

Tretia kapitola *1862* pokračuje opisom ďalších vojenských zrážok medzi vojskami Konfederácie a Únie, a to tak na Výcho-de (najmä na rieke Potomac, resp. na území medzi hlavnými mestami oboch súperov,

Washingtonom a Richmondom), ako aj na Západe (t. j. za Appalačským pohorím v povodí rieky Mississippi a ďalej na západ). Početne aj materiálne silnejšie vojská Únie pod hlavným velením generála Georgea McClellana (1826 – 1885) však aj v tomto roku postihovali skôr neúspechy ako úspechy, čoho príkladom boli porážky, či nerozhodné výsledky v bitkách pri Fort Donelson, pri Shilohu, pri Harpers Ferry, pri Bull Rune (znova), pri Antietame, a Fredericksburgu na Východe, a určitá stagnácia poznamenaná len vzájomnými nájazdmi jazdectva na Západe. Na základe týchto neúspechov prezident A. Lincoln odvolal generála McClellana a nahradil ho generálom Henry W. Halleckom (1815 – 1872), ktorý nakoniec tiež nezaznamenal viac úspechov ako jeho predchodca. Autor ďalej uvádza na scénu ďalšiu významnú osobnosť celej vojny, generála Ulyssesa S. Granta (1822 – 1885), ktorý sa neskôr stal hlavným veliteľom celej armády Únie a po vojne aj dokonca prezidentom USA. V závere prináša opis akcií na mori, medzi ktorými má svoje nezastupiteľné miesto legendárny súboj dvoch prvých vojnových pancierových parných plavidiel na svete – severanského *Monitora* a južanskej *Virgine* (bitka pri Hampton Roads, 9. marca 1862). Počas operácií na mori bola Únia naopak viac úspešná, a darilo sa jej postupne zrealizovať blokádu pobrežia štátov Konfederácie. Rok 1862 bol tiež rokom, keď prezident A. Lincoln podpísal *Proklamáciu o osobnej slobode všetkých černochoch* (22. septembra), ktorá okrem toho, že ešte zabezpečila Únii podporu černošskej populácie na Severe aj v nepriateľských južných štátoch, posilnila jej medzinárodné postavenie natoľko, že v nasledujúcich rokoch Veľká Británia a Francúzsko postupne obmedzili a ukončili svoju podporu Konfederácie.

Štvrtá kapitola 1863 približuje čitateľom nepriaznivú situáciu a únavu z vojny na Severe, ktorá vznikla v dôsledku zdanlivo nekonečného radu vojenských porážok. Vláda Únie sa tomuto poklesu odhodlanosti vlast-

ných občanov snažila čeliť zavedením povinnej vojenskej služby, ako aj náborom brancov medzi nedávno oslobodenými otrokmi, ktorí ušli z južných štátov. Problémom však čelila aj vláda Konfederácie, na ktorú tiež oveľa viac doliehala ekonomické bremeno spôsobené vojnou. V prvej polovici roka sa jej armáde pod vedením generála Leeho ešte stále darilo víťaziť, ale prišla o niekoľko významných poľných veliteľov, medzi nimi generála „Stonewalla“ Jacksona v bitke pri Chancellorsville (1. až 3. júna 1863). Prezident A. Lincoln znova pristúpil k zmene na poste hlavného veliteľa armády Únie, ktorým sa stal generál George G. Meade (1815 – 1872). Jeho pričinením napokon došlo vo vojne k toľko očakávanému obratu, keď armáda Únie o mesiac po bitke pri Chancellorsville zastavila a porazila vojsko Konfederácie v rozhodujúcej bitke pri mestečku Gettysburg. K obratu k lepšiemu došlo aj na Západe, keď generál Grant dobyl 4. júla 1863 dôležitú južanskú pevnosť na rieke Mississippi – Vicksburg.

Predposledná piata kapitola 1864 sa venuje obnovenému náporu vojsk Únie, do ktorých čela sa nakoniec postavil už spomínaný generál Grant. Jeho nástup do tejto zodpovednej funkcie sa prejavil zmenou stratégie, ktorá mala využívať jednoznačnú prevahu Severu v materiálnych zdrojoch. Grant hodlal protivníka vyčerpať opotrebovaním a preniesť boje hlbšie na jeho územia. Najskôr sa vojskám Únie príliš nedarilo a jeho súper generál Lee dokázal v bitkách pri Spotsylvánii a Cold Harbore (máj a jún 1864) nápor Severanov neutralizovať. Dokonca sa so svojou Virgínskou armádou pokúsil aj o svoj posledný výpad smerom na Washington. Na západnom bojisku už Konfederácia nedokázala vzdorovať, a tak do konca roka generál William T. Sherman (1820 – 1891) dokázal preťať jej územie na dve časti ovládnutím celého toku Mississippi a zničením veľkej časti územia štátov Mississippi, Georgia a Južná Karolína. Rok 1864 sa tiež niesol v znamení

nových prezidentských volieb, v ktorých bol znovuzvolený A. Lincoln.

V poslednej kapitole 1865 sa čitateľ dočíta o záverečných bojoch, počas ktorých generáli Grant a Sherman doslova uštváli to, čo ešte zostávalo z celej armády Konfederácie, a nakoniec donútili generála Leea ku kapitulácii, ktorej akt sa odohral 9. apríla 1865 v Appomattox Court House vo Virginii. Posledné výstrely vojny však padli vo Washingtone, kde následkom atentátu, ktorý 14. apríla 1865 vykonal Južan John W. Booth vo Fordovom divadle, skončil A. Lincoln – prezident čerstvo zjednotenej Únie. Ďalej autor v dodatku opisuje dôsledky politické a hospodárske dôsledky vojny, ako aj rámcovito proces rekonštrukcie vojnou poničeného Juhu, ktorý sa formálne skončil roku 1877. Na konci autor ešte zaradil ako prílohu chronologický prehľad *Akce válečného námořnictva*. Text dopĺňujú čiernobiele dobové fotografie, kresby a rôzne náčrty a mapky.

Práve v súvislosti s mapkami a náčrtkami je potrebné poznamenať, že ich počet v knihe je nedostatočný. Kniha totiž obsahuje množstvo zemepisných názvov a miest na severoamerickom kontinente, z ktorých mnohé sú úplne neznáme. Mapky a náčrty v tejto publikácii len málo napomáhajú orientácii bežného čitateľa, a dokonca aj v podstate nútili autora, aby sa často uchýľoval k zložitému vysvetľovaniu zemepisnej polohy konkrétneho bojiska, resp. strategického významu jeho polohy v danom časovom momente. Ďalej je knihe možno vytknúť skutočnosť, že autor v nej aspoň v krátkosti nepopisuje výzbroj a výstroj používanú oboma súperiacimi stranami, a že sa viacej nevenuje technickému pokroku, ktorý v priebehu občianskej vojny v tejto oblasti nastal. Napríklad delostrelectvo oboch strán na začiatku vojny používalo polné kanóny s hladkou hlavňou, avšak v jej priebehu sa do armády Severu začali zavádzať nové kanóny s drážkovanou hlavňou a novou muníciou. Nové kanóny boli na väčšie vzdia-

lenosti výrazne presnejšie ako staré, a to sa časom prejavilo na drvinej prevahe severanského delostrelectva na bojiskách (teda nielen v kvantite, ale aj v kvalite). Podobne, obe armády vstupovali do vojny s puškou, ktorá sa nabíjala cez hlavňu (typickým zástupcom bola puška Springfield vzor 1861 kalibru 0,58 palca, poprípade puška Enfield vzor 1858 rovnakého kalibru), ale pred koncom vojny armáda Únie už mala vo výzbroji aj prvé pušky – zadovky s drážkovanou hlavňou (napríklad známa Henryovka). Spomínaná publikácia má ešte jeden menší nedostatok; totiž aj napriek jasnému členeniu kapitol autor v každej z nich opakovane rozvíja rovnaké témy (námorná blokáda, ekonomické opatrenia, pôsobenie Čechoameričanov a ďalšie témy), čo ho núti niektoré skutočnosti viackrát takmer slovo do slova opakovať. Napriek tomu ide o vydarenú knihu, ktorá sa dobre číta od začiatku až do konca. Zaujímavé sú najmä rôzne spomienky a opisy osudov českých vojakov, ktorí slúžili v armáde Únie počas celého priebehu vojny. V krátkosti povedané, publikácia s touto tematikou doteraz absentovala, a preto je potrebné hodnotiť jej vydanie ako prínos.

M. Meško

SHEFFIELD, Gary a kol.: *VÁLKA NA ZÁPADNÍ FRONTĚ. V ZÁKOPECH I. SVĚTOVÉ VÁLKY*. Brno : Computer Press, 2009, 229 s.

Jednou z mála kníh venovanej prvej svetovej vojne, ktorá sa primárne zaoberá výzbrojou vojakov a ich životom na fronte, je kniha autorského kolektívu pod vedením Garyho Sheffielda. Predkladaná publikácia sa snaží čitateľovi priblížiť ich výcvik, uniformy a každodenný život v zákopoch, ako aj zbrane používané počas prvej svetovej vojny na západnom fronte.

Knihu tvoria dve veľké časti: *Válečníci na západní frontě* a *Zákopová válka*. Tie sú roz-

delené na viacero kapitol, ktoré sa venujú výcviku, výzbroji a výstroji vojakov zúčastnených strán a tiež jednotlivým aspektom vedenia zákopovej vojny.

Jadrom nemeckých jednotiek bojujúcich v zákopoch západného frontu sa stali od roku 1915 úderné jednotky, ktoré začali využívať novú taktiku boja v zákopoch. Do výzbroje nemeckých jednotiek patrili puška Mauser Gewehr 1898. Úderné jednotky začali ako prvé do svojej výzbroje zavádzať aj prvý použiteľný samopal MP 18, vo väčšej miere sa však začal využívať až v roku 1918. Do výzbroje patrili aj rôzne typy granátov a ťažké guľomety MG 08. V decembri 1916 bol do výzbroje vojakov postupne zavedený aj ľahký guľomet MG 08/15, svoje uplatnenie však našiel až na jar 1917.

Francúzske jednotky boli vyzbrojené armádnu puškou Lebel vz. 1886, ktorá bola od roku 1915 postupne nahradzovaná modernejšou puškou Lebel vz. 1907 – 1915 systému Berthier. Používali tiež vzduchom chladené guľomety vzor 1897 Hotchkiss. Ako ich ľahšia verzia sa využíval guľomet Chauchat vz. 1915, ktorý mal však mnoho chýb.

Britskí vojaci používali armádnu pušku Short Magazine Lee Enfield (SMLE), ako aj rôzne staršie typy pušiek. Od roku 1915 začali dominovať guľomety Vickers chladené vodou. Neskôr však lepšie uplatnenie našli americké ľahké guľomety Lewis.

Najkratšie sa do bojov na západnom fronte zapojili americké jednotky, vyzbrojené puškami vzor 1903 systému Springfield a ich poloautomatickou verziou M 1903 Mk I. Používali tiež veľké množstvo ťažkých guľometov vzor 1917 systému Browning.

Prvé zákopy začali vznikať koncom roka 1914 z čisto praktických dôvodov ochrany pred ničivou silou zbraní. Vojna sa vykopaním sústavy zákopov stala statickou a ocitla sa v patovej situácii, keď nebolo možné dosiahnuť prielom ani na jednej strane. Postupom času sa život v zákopoch stal organizovaným. V budovaní zákopov po technic-

kej stránke viedli Nemci, ktorí stavali kvalitné úkryty za pomoci železobetónu. Naopak, napríklad Briti stavali málo pohodlné kryty za nepriaznivého počasia mnohokrát plné blata a vody.

Vybudovaním zákopov sa nevyhnutnou ukázala nová taktika boja, ktorá by bola schopná zničiť zákopy a umožnila by prielom. Ako závažný problém sa ukázal nedostatok granátov, ktoré sa stali jednou z najdôležitejších zbraní zákopovej vojny. Na oboch stranách to vyvolalo ich improvizovanú výrobu, napríklad z prázdnych plechoviek. Pomalá bola aj výroba zákopových mínometov.

Vojna priniesla aj nové typy zbraní, ako napríklad otravné látky, ktoré boli prvýkrát použité Nemcami 22. apríla 1915 pri Ypres. To spôsobilo tlak na urýchlený vývoj chemických zbraní na báze chlóru a fosgénu a tiež výrobu vhodných ochranných prostriedkov na oboch znepriatelených stranách. Ďalším novým typom zbrane boli plameňomety, ktorých výroba sa začala v roku 1911 v Nemecku a po prvýkrát boli nasadené v boji vo februári 1915 pri Malancourte.

Na obidvoch bojujúcich stranách sa vojaci potýkali s rovnakými ťažkosťami, ktoré im prinášal každodenný život v zákopoch. Problematickým bolo najmä zásobovanie potravinami, ktoré viazlo v dôsledku nepriateľskej paľby, problémy boli aj s pitnou vodou. Nevyhli sa im ani choroby, spôsobené mnohokrát dlhým pobytom v blate a vode. V roku 1918 sa začala šíriť medzi vojakmi aj španielska chrípka. Psychicky vyčerpávajúco na nich pôsobilo ostreľovanie počas dlhej delostreleckej prípravy, ktoré malo mnohokrát za následok psychické zruštenie a stavy úzkosti.

Kniha venovaná zákopovej vojne je doplnená množstvom dobových fotografií a náčrtov, ktoré ju tak robia atraktívnejšou pre čitateľa, a názorne mu približujú výstroj a výzbroj vojakov a ich život v zákopoch.

J. Zaťková

BESIER, Gerhard: *SVATÝ STOLEC A HITLEROVO NĚMECKO*. Brno : Nakladatelství Větrné mlýny (Petr Minařík), Brno 2008, 380 s.

Z nemeckého originálu *Der Heilige Stuhl and Hiler-Deutschalnd* preložil Pavel Pražák. Autor napísal dielo v spolupráci s Franceskou Piombo (*1963 blízko San Rema v Taliansku, od roku 2003 je asistentkou na Inštitúte Hannah Arendt na Technickej univerzite v Drážďanoch) a sú prvými nekatolíckymi historikmi, ktorým bolo povolené skúmať vo vatikánskych archívoch vzťah katolíckej cirkvi a nacionálneho socializmu hitlerovského Nemecka.

Donedávna sa všeobecne predpokladalo, že sa títo pápeži (Pius XI. a Pius XII.) nevylovili proti zločinom páchaných fašistami a nacistami a proti vyhladzovaniu hlavne židov, ktoré sa odohrali v celej Európe. Vatikán a jeho inštitúcie boli zahalené tajomstvom. Až nedávno boli jeho archívy prístupné pre verejnosť. Autorom tejto knihy sa podarilo odhaliť a zdokumentovať vzťahy medzi Vatikánom a národnosocialistickou stranou Nemecka (NSDAP) v rokoch 1923 – 1939. Až teraz bola odhalená diplomatická stratégia a motivácia Vatikánu zachovať si svoje mocenské pozície v náboženských a politických otázkach, najmä silnú antibolševickú líniu, pričom sa súčasne museli starať o svoje pastoračné povinnosti, o blaho svojho stáda.

Kniha sa začína niekoľkými poznámkami na úvod a pokračuje tromi kapitolami pod názvami: *Politika Vatikánu voči Európe a Nemecku v rokoch 1904 – 1920*, ktorá obsahuje 5 častí, nasleduje *Vatikánska zahraničná politika 1920 – 1929* so 7 podkapitolami a najrozsiahlejšia je posledná časť *Zahranická politika Vatikánu* za kardinála štátneho sekretára Pacelliho 1930 – 1939, majúca až 18 častí.

Celkom zaujímavý je niekoľkostranový zoznam skratiek, po ktorom nasleduje 1 465

koncových poznámok, podávajúcich referencie o texte a citácii zdrojov.

Prehľad zdrojov a použitej literatúry sú uvedené na 18 stranách, ktoré obsahujú nepublikované pramene z rôznych archívov, ako aj publikované pramene a použitú literatúru, zoradené podľa abecedy. Knižku uzaviera menný register.

Pápeži (Pius XI. Ambrogio Damiano Achille Ratti, *3. mája 1857, bol 259. rímskym pápežom od 6. februára 1922, a prvou hlavou Vatikánskeho štátu od roku 1929 do svojej smrti 10. februára 1939) a jeho nasledovník Pius XII. (Eugenio Maria Giuseppe Giovanni Pacelli, * 2. marca 1876 v Ríme, bol 260. pápežom od 2. marca 1939 do 9. októbra 1958. V roku 1901 vstúpil do služieb pápeža Benedikta XV., ktorý ho v máji vymenoval za nuncia v Mníchove a v júni 1920 sa stal nunciom v Nemeckej republike. V rokoch 1930 – 1939 bol kardinálom štátnym sekretárom Vatikánu a snažil sa diplomatickými krokmi odvrátiť vojnu. Za pápeža bol zvolený 2. marca 1939 a zomrel na zámku Gondolfo 9. októbra 1958) sú často podozrievaní z toho, že nacistické zločiny a záhubu miliónov európskych židov prechádzajú mlčaním. Tajomstvom opradený Vatikán iba nedávno otvoril svoje zaprášené archívy verejnosti, čím umožnil vyplniť medzery v bádaní a odhaliť dosiaľ skryté tajomstvá. Až teraz zisťujeme, nakoľko pokus o nábožensko-politické poňatie moci Vatikánu a silný antibolševizmus katolíckej cirkvi určovali vtedajšie diplomatické rokovania na najvyššej úrovni. Vďaka prameňom, spracovaným v tejto knižke, sa prvýkrát podarilo jasne a zreteľne opísať dvojakoť, nejednoznačnosť a pokrytectvo, s akým sa katolícka cirkev snažila vyrovnat' s nacizmom.

Gerhard Besier (narodený 3. novembra 1947 vo Wiesbadene) je nemecký luteránsky teológ, historik a politik. Vo svojich prácach sa zamerával na cirkevné dejiny a cirkevné vzťahy Tretej ríše a Nemeckej demokratickej republiky. Besierove publikácie sú zamerané na cirkevné dejiny a náboženské otázky

v súčasnej spoločnosti. Jeho názory na náboženskú slobodu sledujú americký model občianskych slobôd, čo vyvolalo v Nemecku rozpory. V rokoch 1992 – 2003 vyučoval históriu teológie na Technickej univerzite v Heidelbergu. Potom do roku 2008 pôsobil ako riaditeľ Inštitútu Hannah Arendt pre výskum totalitarizmu na tejto univerzite. V súčasnosti je riaditeľom Európskych štúdií na Technickej univerzite v Heidelbergu. Je hosťujúcim profesorom na univerzitách v USA, Švédsku a Poľsku a zároveň vydavateľom akademického časopisu *Cirkevné dejiny*. Po víťazstve ľavice v CDÚ bol v apríli 2009 nominovaný za poslanca v Sasku. Je držiteľom troch doktorátov a čestného doktorátu univerzity v Lunde vo Švédsku za zásluhy o náboženskú slobodu.

V angličtine vydal 5 diel a v nemčine mu vyšli publikácie: *Duchovné poradenstvo a klinická psychológia. Rozpory v teórii a praxi pastorálnej psychológie* (1980), *Pruská cirkevná politika za Bismarckovej éry* (1980), *Protestantské cirkvi v Európe v 1. svetovej vojne* (1984), *Štát a cirkev v SED. Ako sa prispôbiť* (1993), *Štát a cirkev v SED 1969-1990. Predstava „tretej cesty“* (1995), *Štát a cirkev v SED 1983-1991. Vzostup a pád* (1995), *Kresťanská nádej, svetová nepredpojatosť spoločenského života* (1998), *Noví inkvizítori. Sloboda náboženského vyznania a viera* (1999), *Vražedná kampaň. Cirkev pred súdom* (2002), *Cirkevné monopoly. Evanjelium a moc peňazí* (2002), *Svätá stolica a hitlerovské Nemecko. Fascinácia totalitarizmu* (2004), *Náboženská sloboda a prispôboivosť. O menšinách a moci väčšiny* (2004), *Európske diktatúry. Nové dejiny 20. storočia* (2006), *V mene slobody. Americká misia* (2006).

L. Jančo

HOLOKAUST AKO HISTORICKÝ A MORÁLNY PROBLÉM V MINULOSTI A SÚČASNOSTI, Zborník príspevkov z konferencie. **HOLOCAUST AS A HISTORICAL AND MORAL PROBLEM OF THE PAST AND THE PRESENT**, Collection of Studies from the Conference. Dokumentačné stredisko holokaustu 2008, vydal Ševt, a. s. pre Úrad vlády SR a DSH, Edícia : Diálogo EÚ, 464 s. (slovenská verzia 218, anglická 246 s.)

Dokumentačné stredisko holokaustu v spolupráci s Nadáciou Milana Šimečku, Múzeom židovskej kultúry SNM a Ústavom etnológie SAV zorganizovalo v dňoch 10. – 12. októbra 2007 v kaštieli v Mojmírovciach pri Nitre medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorá prezentovala výsledky výskumu predstaviteľov rôznych disciplín (historikov, pedagógov, etnológov, psychológov) zo Slovenska, Českej republiky, Rakúska a Izraela. Cieľom konferencie bolo, aby sa jej výsledky spracovali do vzdelávacích projektov stredných a vysokých škôl a aby sa prístupnou formou odovzdali mladej generácii.

Podujatie bolo nielen odborným, ale aj spoločenským stretnutím, na ktorom vedci diskutovali s predstaviteľmi slovenskej vlády a veľvyslanectiev Izraela, USA, Nemecka a Rakúska. Boli prezentované aktuálne výsledky výskumov v oblasti holokaustu na Slovensku i v európskom kontexte.

Konferencia bola rozdelená do deviatich panelov, v ktorých vystúpilo 31 účastníkov a zborník obsahuje 22 príspevkov.

Hlavnými témami rokovania boli skúsenosti so vzdelávaním o holokauste, postoje majoritnej spoločnosti k riešeniu židovskej otázky na Slovensku, protižidovské zákonodarstvo na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, postava prezidenta Jozefa Tisa a kresťanských cirkví v kontexte riešenia židovskej otázky. Otvorili sa aj témy oficiálnych i neoficiálnych reprezentácií židov počas holokaustu, regionálne podoby holokaustu na Slovensku a reflektovanie holokaustu v ži-

dovskej komunite po roku 1945. Nové podnety priniesli príspevky na tému „psychoterapia a holokaust“. Hlavný panel konferencie posunul diskusiu do širších súvislostí vnímania a reflektovania modernej histórie predovšetkým v krajinách strednej a východnej Európy.

Zborník obsahuje príspevky:

Holokaust ako historický a morálny problém v minulosti a súčasnosti. Súčasný stav výskumu (Monika Vrzgulová),

Postoj evanjelickej cirkvi augsburského vyznania k riešeniu židovskej otázky v rokoch 1938 – 1945 (Daniela Baranová, Múzeum SNP, Banská Bystrica),

Rakúsky diskurz o holokauste 1945 – 2005 (Gerhard Baumgartner, Viedenská univerzita, Vieden, Rakúsko),

Židovská komunita po roku 1945 – snaha o občiansku a sociálnu rehabilitáciu (Ivica Bumová, Inštitút judaistiky FSEV UK, Bratislava),

Židovská identita ako cesta k sebe, ako návrat domov, späť do svojej duše (Michaela Hapalová, psychologička a psychoterapeutka, Praha),

Protizidovské opatrenia v majetkovej oblasti v okrese Medzilaborce v rokoch 1935 – 1945 (Ján Havinka, Ústav pamäti národa, Bratislava),

Od odmietnutia teologickej existencie Židov k odmietnutiu fyzickej existencie Židov. K problémom antijudaizmu (Milan Hrabovský, Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK, Bratislava),

Vzdelávacie projekty Nadácie Milana Šimečku so zameraním na problematiku holokaustu (Jana Hradská, Nadácia Milana Šimečku, Bratislava),

Ústredňa Židov a jej kontroverzné postavenie v rámci židovskej komunity (Katarína Hradská, Historický ústav SAV, Bratislava),

Reflexie židovstva v slovenskej literatúre 19. a začiatku 20. storočia (Henrich Jakubík, Katedra slovenského jazyka a literatúry, Fakulta humanitných vied, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica),

Židovské obyvateľstvo v Trenčianskej župe a jeho perzekúcia v rokoch 1940 – 1945 (Karol Janas, KVS, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka, Trenčín),

Fenomén holokaustu v historiografii, v umeleckej tvorbe a vo vedomí slovenskej spoločnosti (Ivan Kamenec, Historický ústav SAV, Bratislava),

Karol Sidor a židovská otázka (Milan Katininec, Katedra politológie, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita, Trnava),

Holokaust ako mikrohistória. Príklad Topolčan a Vranova nad Topľou (Hana Klamková, Fakulta sociálnych vied Karlovej univerzity, Praha),

Knižnica zachránených pamätí. Projekt SNM – Múzea židovskej kultúry a organizácie Centropa Viedeň (Martin Končok, Múzeum židovskej kultúry SNM Bratislava),

Reflexia šoa a porraimos v tradičnom folklóre a v asynchrónnej internetovej komunikácii (Eva Krekovičová, Ústav etnológie SAV, Bratislava),

Problémy výučby holokaustu na stredných školách (Stanislav Mičev, Roman Hradecký, Múzeum SNP, Banská Bystrica),

Reflexia holokaustu v slovenskej historiografii (Eduard Nižňanský, Katedra všeobecných dejín FF UK, Bratislava),

K niektorým problémom antisemitizmu na Slovensku v rokoch 1945 – 1948 (Jana Šišjaková, Katedra histórie, Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica, Spoločenskovedný ústav SAV Košice),

Vraždy Židov na severovýchodnom Slovensku v roku 1945 – Kolbasovská tragédia. Súčasný stav spracovania a perspektívy výskumu problematiky (Michal Šmigel, Katedra histórie, FakHV UMB, Banská Bystrica),

Holokaust medzi pamäťou a históriou (Raphael Vago, Univerzita Tel-Aviv, Izrael),

Ako sa to mohlo stať? Systematická likvidácia záruk demokratického práva na Slovensku od jesene 1938 (Katarína Zavacká, Ústav štátu a práva SAV, Bratislava).

Pomerne kladne je hodnotený postoj ECAV k riešeniu židovskej otázky. Zaujímá

mavá je situácia v Rakúsku, ktoré sa doneďavna nedokázalo vyrovnáť s holokaustom a pokladalo sa za prvú obeť nemeckého národného socializmu. V príspevkoch je často spomínaný „antisemitizmus“, ktorý sa v súčasnosti chápe ako antijudaizmus (hoci semitských národov je viac), rovnako aj „vojnový slovenský štát“ namiesto Slovenská republika. Niekoľkokrát bol uvedený prípad Kolbasov, ale komu sa dá pripísať na vrub? (banderovcom – UPA, Poliakom, Slovákom?). Do termínu „holokaust“ (zápalná obeť, celopal, hebrejsky šoa – zničenie, záhuba, treba priradiť aj „porraimos“ – po rómsky zničenie, pustošenie), ktorý sa týkal predovšetkým Židov, Rómov a Sintov (či Manouches – Rómov na nemecky hovoriacich územiach).

Ako z nadpisu vyplýva, „Holokaust... problém v minulosti a súčasnosti (veď medzi minulosťou a súčasnosťou nie je vákuum, napriek tomu, že sa to netýka predmetu uvedeného výskumu), bolo by vhodné spomenúť umelecké dielo – oskarový film – Obchod na korze či pomoc, ktorú poskytla ČSR novovzniknutému štátu Izrael do ro-

ku 1948 – dodávka lietadiel, zbraní a vojenského materiálu, výcvik pilotov, výsadbárov, tankistov, špecialistov (1 335 osôb, dokonca budovanie brigády, ktoré vyhrali Izraelu 1. tzv. palestínsku vojnu 15. 5. 1948 – 20. 7. 1949). Aj to, že vyše 450 Slovákov ocenil štát Izrael vyznamenaním Spravodlivý medzi národmi či doteraz nezistené, koľko „spravodlivých“ nacisti a ich prisluhovači odhalili a zavraždili spolu so Židmi.

„Nie je pochýb o tom, že toto je pravdepodobne najväčší a najstrašnejší zločin, aký bol kedy v histórii spáchaný,“ povedal britský premiér Winston S. Churchill o hrôzach holokaustu pred koncom druhej svetovej vojny. Aj on čerpal informácie zo zdroja, ktorý mal slovenský rukopis (Rudolfa Vrbu vlastným menom Valtera Rosenberga a Alfreda Wetzlera s pseudonymom Jozefa Lánika). „Správa“ je uložená vo F. D. Roosevelt Library New York, v archívoch Vatikánu a v Jeruzalemskom múzeu JAD VASHEM. Jej prvé vydanie vyšlo v knihe A. Wetzlera *Čo Dante nevidel* v roku 2009.

L. Jančo

KRONIKA

MÚZEJNÍCI V RUŽOMBERKU SI PRIPOMENULI 65. VÝROČIE SNP

Výročie Slovenského národného povstania – aj keď „iba“ polgulaťé – neobišlo ani Ružomberok, mesto s výraznou odbojovou tradíciou. Zámerom bolo nielen formálne pripomenúť jednu z najvýznamnejších udalostí novších slovenských dejín, ale aj reštaurovať pamiatky, ktoré SNP pripomínajú počas všedných dní.

Mestský úrad, Liptovské múzeum a oblastný výbor SZPB v Ružomberku pripravili k výročiu Slovenského národného povstania veľkú výstavu, ktorá sa konala v dňoch 31. augusta až 27. septembra minulého roku vo veľkej sále múzea. Jej patrónom sa stal primátor Ružomberka Ing. Michal Slašťan, ktorý mal aj najväčšiu zásluhu na zabezpečení finančnej stránky. Liptovské múzeum sa okrem finančnej účasti podieľalo poskytnutím exponátov – výzbroje a výstroja vojakov a partizánov aj inými dvoj- a trojrozmernými exponátmi – a samozrejme odbornou účasťou na všetkých prípravných prácach, či už na posudzovaní koncepcie a obsahu, výtvarnom stvárnení, počítačovom spracovaní panelov, prácou na dioráme alebo samotnou inštaláciou.

Zámerom výstavy bolo poskytnúť návštevníkom celkový pohľad na vývoj Slovenska v rokoch 1938 – 1944 (resp. 1945) novou, menej obvyklou formou. Na štyridsiatich štyroch veľkoformátových paneloch sa tak prelínali osudy Slovenska s udalosťami v Liptove, a kde to bolo potrebné a vhodné, aj s udalosťami európskymi. To sa netýkalo iba vojnových udalostí, ale aj pripomenutia povstania v Nemeckom okupovaných alebo satelitných štátoch. Cieľom výstavy bolo osvetliť SNP ako súčasť celoeurópskeho boja demokratických síl proti fašizmu a nacizmu. V tomto kontexte boli prezentované menej známe, ale aj doposiaľ neznáme poznatky o regionálnych dejinách, pričom sa výstava nevyhýbala ani konfrontačnému prístupu k niektorým falšujúcim tvrdeniam (predovšetkým k neoludáckemu prezentovaniu povstaleckého bombardovania Ružomberka ako zámerného útoku na mauzóleum A. Hlinku). Po prvý raz boli vystavené niektoré dokumenty o pripravovanom ružomerskom povstaní na jar 1939 (fotografie účastníkov, rozsudky). Ako úplne nový poznatok sa objavil výsledok výskumu o ilegálnom pôsobení Abwehru s centrom v Ružomberku v príprave útoku na Poľsko. Rovnako po prvý raz boli zverejnené touto formou aj negatívne skutočnosti – dokumenty o popravách Nemcov počas povstania či o vyciňaní niektorých pseudo-partizánov v regióne Liptova. Pripomenutý bol aj zahraničný odboj, či už východný alebo západný, a, samozrejme, aj podiel aspoň niektorých Liptákov na ňom. Pozornosť bola venovaná aj letectvu. Panely s touto tematikou boli doplnené aj trojrozmerným spracovaním: bol prezentovaný model bombardovania ružomerského námestia so sústredením nemeckej obrnenej techniky vrátane „zatúlaných“ bômb, ktoré poškodili mauzóleum v jeho bezprostrednom susedstve; leteckí modelári vyrobili model letiska Tri Duby, na ktorom sústredili modely (v rovnakej mierke) všetkých lietadiel povstaleckej Kombinovanej letky, 1. čs. stíhacieho pluku v ZSSR a amerických lietadiel, ktoré na Tri Duby prileteli. Časť panelov a predmetov dokumentovala partizánsku zimu 1944 – 1945 a podiel partizánskych oddielov na oslobodzovacích bojoch v roku 1945. Záverečné panely poskytovali prehľad o zver-

stvách nemeckých bezpečnostných síl, o umučených a popravených aj o vypálených obciach a objektoch v celom Liptove.

Netradičný formát výstavy sa odrazil okrem iného aj v tom, že mimoriadne množstvo trojrozmerných exponátov, pochádzajúcich okrem Liptovského múzea aj z Oravského múzea v Dolnom Kubíne a tiež z niekoľkých súkromných zbierok v Ružomberku, Dolnom Kubíne a vo Vrútkach, prezentovalo vo voľnom priestore nielen formálne výzbroj a výstroj bojujúcich strán, ale stretli sa tu dokonale zachované zbrane a výstrojnú súčiastky s nálezmi vojenskej archeológie v reštaurovanom aj pôvodnom stave. Boli vystavené aj predmety, ktoré sú prístupné len málokedy – napr. panzerfaust, mínometný náboj do Kaťuše, pôvodný sovietsky padák, rezy hlavicami panzerschrecku či bazooky, delostreleckých granátov a pod. Podarilo sa zhromaždiť zbrane tak, že mohla byť vystavená francúzska puška, všetky typy samopalu Beretta a pod. Desiatky zbraní boli voľne prístupné (samozrejme za sústavného dozoru), takže nebol problém skúsiť mieriť guľometmi, skúsiť koľko váži Špagin atď. (Táto koncepcia ale vylučovala vystavenie menších zbraní, ktoré by sa asi ustrážiť nepodarilo.) Využitie boli bohaté zbierky plagátov a letákov aj periodík Liptovského múzea, či už oficiálnej proveniencie alebo z činnosti odboja. Panelová časť výstavy pritom bola koncipovaná s ohľadom na možnosť opakovaného použitia alebo ako celku, alebo niektorých častí ako samostatnej výstavky alebo v stálej expozícii. To umožňuje prevedenie panelov celoplošnou farebnou tlačou digitalizovaných fotografií a textov na plast s krycou fóliou, zabráňujúcou mechanickému poškodeniu. V októbri 2009 bola výstava inštalovaná (s menším množstvom trojrozmerných exponátov) vo výstavných priestoroch národopisného oddelenia Liptovského múzea v Liptovskom Hrádku.

Treba otvorene napísať, že záujem o výstavu bol menší, ako sa predpokladalo. Dochádzalo k paradoxným situáciám, že časť návštevníkov prichádzala opakovane, hodnotila jednotlivé časti výstavy a žiadala podrobnejšie informácie (čo platilo hlavne pre strednú a staršiu generáciu), zatiaľ čo školy všetkých stupňov napriek pozvánkam výstavu v podstate ignorovali. Prejavil sa tak dlhodobý nezaujem o národné dejiny, o ktorom vieme a ktorý nevieme prelomiť, ale aj pochybná koncepcia výučby dejín, umožňujúca obchádzať témy, nevyhovujúce učiteľovi. To je, samozrejme, problém, prekračujúci hranice regiónu. Pritom tí mladí ľudia, ktorí na výstavu prišli, boli zväčša prekvapení a netajili sa svojou spokojnosťou s obsahom aj spôsobom prezentácie. Smutným – ale možno charakteristickým – faktom bolo, že výstavu úplne obišli aj pozvané inštitúcie Katolíckej univerzity v Ružomberku – počnúc rektorátom po pedagogickú a filozofickú fakultu, ktoré pripravujú budúcich učiteľov a historikov. Nevie, nakoľko to bol významný prejav, ale aj učiteľia z tejto školy mohli získať informácie, ktoré zatiaľ nemôžu poznať. Domnievam sa, že sa na nízkej návštevnosti navyše podpísala aj zabehnutá prax jednomesačných trvaní výstav, pričom je bežné, že k nárastu záujmu dochádza až v závere výstavy. (Podľa dostupných informácií preto české múzea, ktoré majú rovnaké poznatky, zaviedli prax dvojmesačného trvania výstav.) Na druhej strane o zapožičanie výstavy prejavili záujem niektoré múzea v ČR, takže v priebehu tohto roka 2010, prakticky k 66. výročiu SNP, bude výstava inštalovaná v Oblastnom múzeu v Lito-měřiciach a po jej dvojmesačnom trvaní možno aj inde.

Charakter výstavy inšpiroval mestský úrad k zhotoveniu expozície SNP vo Vlkolínci, ktorý je časťou mesta. Obec, dnes zapísaná do zoznamu Svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO, čiastočne vyhorela v októbri 1944 pri odrážaní útoku SS brigády Dirlewanger. Expozícia pripomína túto udalosť, vražedný charakter SS aj vraždy civilistov a zajatých povstalcov, a dobovými zábermi tiež vzhľad obce, dôsledky požiaru aj skutočnosť, že bola za účasť na povstaní vyznamenaná Radom SNP I. tr.

V samotnom meste bola inštaláciou informačných tabúl dokončená oprava lokomotívy úzkokolajnej Korytničky, ktorá stojí pred ružomerskou stanicou ako pomník a pripomienka významu posledného vlakového spojenia na povstaleckom území. Niekoľko metrov od nej bol rekonštruovaný pamätník SNP, na ktorom boli, okrem iného, inštalované nové tabule namiesto zničených. Na podnet SZPB sa mestský úrad postaral aj o reinštaláciu pamätníka obetí odboja z radov textilákov. Pomník, ktorý sa v rámci privatizácie ocitol na súkromnom pozemku, bol odsúdený na likvidáciu, ale podarilo sa nájsť pomerne vhodné miesto na mestskom pozemku neďaleko bývalej textilky. Poslednou akciou roku 2009 boli práce na obnove pamätníka bojov VI. taktickej skupiny o výšinu Ostrô. Pôvodná plastická mapa tohto legendárneho bojiska podľahla poveternostným podmienkam a navyše bolo nevyhnutné opraviť niektoré chyby, ktoré sa do nej kedysi dostali. Keďže zhotovenie plastickej mapy je za súčasných ekonomických podmienok neprijateľne nákladné, bola zvolená cesta digitalizácie pôvodnej plastickej mapy so zanesením potrebných zmien. Nová mapa, spracovaná plnofarebnou tlačou do plastu, bude inštalovaná na jar tohto roka, pričom bude rekonštruované aj súvisiace mínometné postavenie.

Stanislav V. Chytka

Pohľad do výstavnej sály Liptovského múzea

Model náletu stíhačiek La – 5FN 1. ČSSLP v ZSSR na nemeckú obrnenú techniku ukrytú v aleji na ružomberskom námestí v bezprostrednej blízkosti Mauzólea Andreja Hlinku

Vystavené rezy delostreleckými granátmi, panzerschreckom a bazookou

Iný pohľad do výstavnej sály Liptovského múzea

Velkorozmerová plastická mapa bojov VI. taktickej skupiny – podúsek Biely Potok

UPOZORNENIE REDAKCIE

V záujme plynulého priebehu redakčných prác Vás prosíme o dodržiavanie určitých zásad pri písaní rukopisov.

Spôsob odovzdávania rukopisov

Príspevky do Vojenskej histórie odovzdávajú, resp. posielajú zásadne v textových editoroch Word, v iných len na základe dohovoru. **Poznámky je potrebné vkladať pomocou programu WORD na vkladanie poznámok/odkazov pod čiarou – nie písať ich mechanicky vzadu za textom štúdie.** K štúdiu je potrebné pripojiť resumé v rozsahu cca jednej strany a osobné údaje o autorovi: rodné číslo, adresu, číslo účtu, telefonický a emailový kontakt.

Rozsah príspevkov

Rozsah štúdií, vrátane poznámkového aparátu, by nemal presiahnuť 40 strán. Recenzie môžu byť v rozsahu do 15 strán, anotácie maximálne do 3 strán. Počet strán sa počíta podľa počtu znakov (1 800 znakov na stranu).

Vzhľadom na platnosť STN ISO 690 (01 0197) – Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra, apríl 1998, je potrebné pri citáciách rešpektovať jej zásady (sú zjednotené s používaním citácie v iných časopisoch, ktoré sa pridrižujú aj medzinárodného citovania). Za správnosť citovania (obsahovú i formálnu) zodpovedá autor príspevku, redakcia nebude do citácií zasahovať. Na ulahčenie citovania uvádzame niektoré vzory:

¹ VÁROŠ, Milan. *Posledný let generála Štefánika*. Bratislava : International, 1994, s. 56.

² PEJSKAR, Jožka (ed.). *Poslední pocta : Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981*. B. m. : Konfrontace, 1986, sv. 2., s. 118-121.

(v prameni neuvedené miesto vydania: bez miesta; podobne aj pri neuvedenom vydavateľstve: b. v., roku: b. r.)

³ ŠPIRKO, Dušan – LUPTÁK, Miroslav. Obrana bratislavského predmestia vo francúzsko-rakúskej vojne roku 1809. In *Vojenská história*, 2002, roč. 6, č. 1, s. 9-10.

(u cudzojazyčných zdrojov uvádzať v príslušnom jazyku, napr. anglický zdroj: In *Army History*, 2003, vol. 59, no. 1, p. 13-15.)

⁴ DEIGHTON, Leon. *Blitzkrieg : Od Hitlerova nástupu po pád Dunkerque*. Prel. Kárník, Zdeněk. Praha : Argo, 1994, s. 85.

⁵ PEJSKAR, ref 2, s. 97.

- v prípade, že v jednej poznámke sú uvedené dva pramene toho istého autora, v ďalších poznámkach uvádzame aj prvé slová názvu prameňa: PEJSKAR, Poslední, ref 2, s. 93.
- autor nemusí uvádzať mená všetkých pôvodcov citovaného diela (druhého, tretieho) alebo ak má citované dielo viacerých ako troch pôvodcov uvádzame: ŠPIRKO, Dušan et al.
- v prípade viacerých miest vydania, alebo názvov vydavateľstiev píšeme bodkočiarku alebo čiarku: Praha : Naše vojsko; Bratislava : Magnet Press, 1999,
- údaje v bibliografickom popise citovaného prameňa sa uvádzajú v jazyku prameňa až po údaj o rozsahu
- pri odkaze na archívny prameň je potrebné uvádzať skratky: f. (nie fond)

šk. (ako škatula, nie krabica)

č. j. (s medzerou)

VHA Bratislava, f.....; pozri tiež PEJS, O:...

Tamže, s. 8. (nie tamtiež)

– najfrekvencovanejšie skratky archívov: SNA Bratislava, VÚA-VHA Praha, VHÚ Bratislava, NA ČR Praha, AM SNP B. Bystrica,

Číslo poznámok v texte uvádzať indexovo: ⁴ nie: ⁴⁾ ⁴⁾

Používanie skratiek a označovanie

Skratkou pre označovanie strán alebo strany je s., ročníky časopisov a čísla zborníkov sa uvádzajú arabskými číslicami. Pokiaľ sú dokumenty v edíciách číslované, je potrebné uvádzať okrem strán aj číslo.

AUTORI ČÍSLA

doc. PhDr. Pavol VALACHOVIČ, CSc., Trnavská univerzita, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Námestie Jozefa Herdu 2, 917 01 Trnava

Mgr. Vladimír ČEPELA, PhD., C. II. 96/64-6, 01841 Dubnica nad Váhom

PhDr. Ferdinand VRÁBEL, Mesačná č. 8, 821 02 Bratislava

doc. PhDr. R. Karol SORBY, DrSc., Ústav orientalistiky, Slovenská akadémia vied, Klemensova 19, 813 64 Bratislava

PhDr. Marián MANÁK, PhD., Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava

Mgr. Katarína BODNÁROVÁ, PhD., Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie, Riečna 1, 815 13 Bratislava

Mgr. Pavel ŠRÁMEK, PhD., Státní okresní archiv Zlín, Klečůvka-zámek 763 11 Želechovice nad Dřevnicí

PhDr. Igor BAKA, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Mgr. Marek MEŠKO, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

pplk. v. v. Dr. Peter TURZA, Vojenské historické múzeum, Orviská cesta LDS – F- 6, 921 01 Piešťany

PhDr. Stanislav V. CHYTKA, Malé Tatry 21, 034 05 Ružomberok

OBSAH

Štúdie

VALACHOVIČ, Pavol: Deň a noc v živote vojska starovekého Ríma	3
ČEPELA, Vladimír: Pašiový oltárny triptych z Hronského Beňadika vo svetle vývoja militárií.....	12
VRÁBEL, Ferdinand: Vojenské udalosti v Lučenci na prelome rokov 1918/1919 a neskôr v politickej reflexii Ľudovíta Bazovského	33
SORBY, R. Karol: Prvý vojenský prevrat na Blízkom východe	52
MANÁK, Marián: Zriadenie spojeneckého orgánu – Európskej poradnej komisie v roku 1943 (Otázka spoločného postupu voči oslobodeným územiám spojeneckých krajín)	68

Dokumenty a materiály

BODNÁROVÁ, Katarína: Bratislavská mestská kniha <i>Rozdeľovanie vojenskej a mestskej stráže (1568 – 1586)</i>	84
ŠRÁMEK, Pavel: Ferdinand Čatloš za mobilizácie v septembri 1938.....	89
BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Vstup slovenských vzdušných zbraní do vojny proti ZSSR v hláseniach Nemeckej leteckej misie.....	94
TURZA, Peter: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády. V. časť. 152 mm samohybná húfnica vz. 18/47	115

Názory a polemika

CHYTKA, Stanislav V.: Pars pro toto	121
---	-----

Recenzie

SIMON, Attila: TELEPESEK ÉS TELEPES FALVAK DÉL-SZLOVÁKIÁBAN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT. (<i>Osadníci a osadnícke dediny na južnom Slovensku medzi dvoma svetovými vojnami.</i>).(F. Vrábel)	128
--	-----

Bibliografia	135
---------------------------	-----

Anotácie, glosy	157
------------------------------	-----

Kronika	167
----------------------	-----

INHALT

Studien

VALACHOVIČ, Pavol: Tag und Nacht im Leben des römischen Heeres	3
ČEPELA, Vladimír: Passionsaltartriptychon von Hronský Beňadik im Lichte der Entwicklung der Militaria	12
VRÁBEL, Ferdinand: Militärische Ereignisse in Lučenec an der Wende 1918/1919 und in spätere Jahre in der politische Reflexion des Dr. Ludovít Bazovský	33
SORBY, Karol: Der erste militär Umsturz in Nahen Osten	52
MANÁK, Marián: Errichtung eines alliierten Organs – der europäischen Beratungskommission im Jahre 1943 (die Frage des gemeinsamen Vorgehens in den von deutscher Besetzung befreiten alliierten Ländern)	68

Dokumente und Materialien

BODNÁROVÁ, Katarína: Pressburger Stadtbuch <i>Teilung der Militär- und Stadtwache</i> (1568 – 1586).....	84
ŠRÁMEK, Pavel: Ferdinand Čatloš in der Zeit der Mobilmachung im September 1938... 89	
BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Der Einzug der slowakischen Luftwaffe in den Krieg gegen die UdSSR in Berichten der Deutschen Luftwaffenmission	94
TURZA, Peter: Deutsche Sturmgeschütze in der Ausrüstung der tschechoslowakischen Armee. V. Teil. 152 mm Sturmgeschütz Muster 18/47	115

Polemik und Meinungen

CHYTKA, Stanislav V.: Pars pro toto	121
---	-----

Recensionen	128
--------------------------	-----

Bibliographien	135
-----------------------------	-----

Annotation, Glossen	157
----------------------------------	-----

Chronik	167
----------------------	-----

CONTENTS

Studies

VALACHOVIČ, Pavol: A day and night in the life of the Rome ancient army	3
ČEPELA, Vladimír: Passion Calvary altar from Hronsky Beňadik in the light of the development of militaries	12
VRÁBEL, Ferdinand: The military events in Lučenec in turn of 1918/1919 and later in political reflexion of Ľudovít Bazovský	33
SORBY, R. Karol: The First Military Coup d'état in the Middle East	52
MANÁK, M.: The establishment of the Alliance authority – European counseling committee in 1943 (The issue of a common approach towards the liberated countries of the allies	68

Documents and Materials

BODNÁROVÁ, Katarína: Municipal book of Bratislava- Assignment of the military and municipal guards (1568 – 1586.....	84
ŠRÁMEK, Pavel: Ferdinand Čatloš during the mobilization in September 1938.....	89
BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: The invasion of Slovak Air Forces into the war against the USSR in the reports of German Air Mission.....	94
TURZA, Peter: 152 mm self propelled howitzer 18/47	115

Beliefs and disputes

CHYTKA, Stanislav V.: Pars pro toto	121
---	-----

Reviews	128
----------------------	-----

Bibliography	135
---------------------------	-----

Annotations, Glossen	157
-----------------------------------	-----

Chronicle	167
------------------------	-----

Vojenská história 1/2010

Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo

Vydáva Vojenský historický ústav v Bratislave
v spolupráci s Ministerstvom obrany SR

Editor a šéfredaktor: pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

Výkonná redaktorka: Mgr. Mária Stanová

Grafická úprava: Dušan Babjak

Redakčná rada: PhDr. Vladimír Segeš, PhD. (predseda), PhDr. Vojtech Dangl, CSc. (podpredseda), PhDr. Igor Baka, PhD., PhDr. Valerián Bystrický, DrSc., PhDr. František Cséfalvay, CSc., PhDr. Viliam Čičaj, CSc., PhDr. Marián Hronský, DrSc., Mgr. Peter Kralčák, PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., plk. gšt. v. v. Dr. Jaroslav Nižňanský, PhD., PhDr. Jan Štaigl, CSc., pplk. v. zál. PhDr. Peter Šumichrast, PhD., doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc.,

Medzinárodný redakčný kruh: Dr. István Janek PhD., (Budapest), PhDr. Michal Lukeš, PhD. (Praha), Mgr. Mateusz Gniazdowski (Warszawa), PhDr. Jiří Rajlich (Praha), doc. Dr. László Szarka, CSc. (Budapest), Dr. Martin Zückert (München)

Vychádza štyrikrát ročne.

Rozširuje Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Kontaktné emailové adresy: sedovab@mod.gov.sk

redakciavh@gmail.com

Tel. kontakt: +421/2/4820 7713, 4820 7703

Fax: + 421/2/48207719

Schválené do tlače dňa: 22. 2. 2010

EV 734/08

Nepredajné

ISSN 1335-3314

Tlač: OPS ÚLog S MO SR, Kutuzovova 8, Bratislava

Na obálke je fotografia obnoveného pomníka generálom – J. Golianovi a R. Viestovi vo Zvolene v auguste 1994.